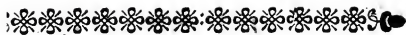

MARCI TULLII
CICERONIS
EPISTOLARUM
LIBRI QUATUOR,

A

DANNE STURMIO
puerili educationi confecti

VIENNÆ AUSTRIÆ,

penfis Jacobi Theobaldi Ludwig,
Biblioepi Privilegiati.

*Ubi qui primi legendi sunt,
disputat.*

CICERO, ut mihi quidem videtur, & jucundus incipientibus quoque & apertus est satis: non prodesse tantum, sed etiam amari potest: tum quemadmodum Plinius præcepit, ut quisque erit Ciceroni simillimus.

Idem lib. 19.

Ille se profecisse sciat, cui Cicero valde placebit.

JOANNES STURMIUS
 JACOBO STURMIO
 FRATRI SUO S. D.

Audivisti sæpè ut memini, ex me, Jacobe Frater, Studiorum nostrorum finem, Rerum cognitionem, & orationis elegantiam esse debere. Rerum etiam doctrinam finè sapientia religionis minimùm prodesse: & dicendi rationem absq; optimorum scriptorum assidua lectione atq; artificiosa imitatione, non comparari talem, qualem desideramus. Itaque sæpenumero dixi, si meministi, & proponendum illis in Scholis Ciceronem: quorum alter linguam optimè possit informare. Sed habenda ratio est in educatione lingua non solum atatum, sed etiam virium, & ingeniorum. Ab Epistolis principium rectè sumi potest, si deligantur ea, qua argumento facilia sunt, & sunt rerum non ignotarum, atque hujusmodi verborum, qua in nostra manerunt consuetudine. Hanc rationem ego in hisce tribus libris conficiendis secutus sum, neque artificiosissimè, neque sapientissimè scriptas Epistolas delegi, sed qua à pueris intelligi possent, & haberent nostra consuetudinis verba, & sermonis quotidianis sententias, earumque formas nobis quidem non usitatas, sed tamen apertas, & elegantes & doctas. Has ego ad te mitto, quò videas, me in eadem adhuc esse sententia, in qua fui olim. Amabo te, mi optatissimè Frater, perge porò in hoc literarum curriculo progredi. Audio nihil de studiis tuis, absum procul, metuo valde, cum cogito posse fieri ut non meis optatis, & patris expectationi satisfacias. Expecto literas tuas, ut intelligam, tum quantum profeceris, tum quantum de te possimus deinceps sperare.

Vale, Argentinae III. Calend. Febr. Anno
 M. D. XXXIX.

MARCUS TULLIUS CICERO
TERENTIÆ S. P. D.

1. *Fam. lib. 14. Epist. 22.*

SI Vales, bene est: ego Valeo. Nos quotidie tabellarios vestros expectamus, qui si venerint, fortasse erimus certiores, quid nobis faciendum sit, faciemusque te statim certiozem. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Cal. Septemb.

M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

2. *Fam. lib. 14. Epist. 21.*

SI vales, bene est: ego valeo. Da operam conualescas: quod opus erit, ut res, tempusque postulat, provideas, atque administres: & ad me de omnibus rebus quam sæpissimè literas mittas.

M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

3. *Fam. lib. 14. Epist. 8.*

SI vales, bene est, ego quidem valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentissimè. Nam mihi scriptum & nuntiatum est, te in febrim subito incidisse. Quod celeriter me fecisti de Cæsaris literis certiozem, fecisti mihi gratum. Item posthac, si quid opus erit, si quid acciderit novi, facias ut sciam. Cura ut valeas. Vale. Datum IV. Nonas Junias.

M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

4. *Fam. lib. 14. Ep. 24*

SI vales, bene est: valeo. Nos neque de Cæsaris adventu, neque de literis, quas Philotimus habere

habere dicitur, quicquam adhuc certi habemus. Si quid erit certi, faciam te statim certiozem. Valetudinem tuam fac ut cures, Vale. III. Id. Sextilis.

M. T. C. TERENTIÆ. S. P. D.

5 *Fam. lib. 14. Epist. 23.*

Si vales, bene est: valeo. Redditæ mihi jam tandem sunt à Cæsare literæ fati liberales, & ipse opinione celerius venturus esse dicitur. Cui utrum obviam procedam; an hic eum expectem, cum constituero, faciam te certiozem. Tabellarios mihi velim quamprimum remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. prid. Cal. Sextilis.

M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

6. *Fam. lib. 14. Epist. 17.*

Si quid haberem, quod ad te scriberem, facerem id & pluribus verbis, & sæpius. Nunc, quæ sunt negotia vides. Ego autem quomodo sim affectus, ex Lepta & Trebatio poteris cognoscere. Tu fac, ut tuam & Tulliaë valetudinem cures. Vale.

M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

7. *Fam. lib. 14. Epist. 15.*

Si vales, bene est: valeo. Constitueramus, ut ad te antea scripseram, obviam Ciceronem Cæsari mittere, sed mutavimus consilium, qui de illius adventu nihil audiebamus. De cæteris rebus, etsi nihil erat novi, tamen quid velimus, & quid hoc tempore putemus opus esse, ex Sieca poteris cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. XII. Cal. Quint.

M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

8.

Fam. lib. 14. Epist. 19.

IN maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tullia nostræ. De qua nihil est, quod ad te plura scribam. Tibi enim æquè magnæ curæ esse certò scio. Quod me propius vultis accedere, video, ita esse faciendum: & jam antè fecissem, sed me multo impediêrunt, quæ ne nunc quidem expedita sunt. Sed à Pomponio expecto literas, quas ad me quamprimum perferendas cures velim. Da operam ut valeas.

M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

9.

Fam. lib. 14. Epist. 12.

Quod nos in Italiam salvos venisse gaudes, perpetuò gaudeas velim. Sed perturbati dolore animi, magnisque injuriis, metuo ne id consilii ceperimus, quod non faciliè explicare possimus. Quare quantum potes adjuva. Quid autem possis, mihi in mentem non venit. In viam quod te des hoc tempore, nihil est, & longum est iter, & non tutum. Et non video, quid prodesse possis, si veneris. Datum pridie Nonas Novemb. Brundusii.

M. T. C. TERENTIÆ S. P. D.

10.

Fam. lib. 14. Epist. 11.

Sivales, bene est: valeo. Tullia nostra venit ad me pridie Idus Junii: cujus sumâ virtute, & singulari humanitate, graviore etiam sum dolore affectus, nostrâ factum esse negligentiam, ut longè aliâ in fortuna esset, atque ejus pietas ac dignitas postulabat.

labat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Cæsarem mittere, & cum eo Cn. Sallustium. Si profectus erit, faciam te certiolem. Valetudinem tuam diligenter cura. Vale. XIII. Calend. Quint.

M. T. C. TIRONI S. P. D.

II.

Fam. lib. 16. Epist. 2.

Septimum jam diem Corcyræ tenebamur. Quint. autem pater & filius Buthroti. Solliciti eramus de tua valetudine mirum in modum: nec mirabamur nihil à te literarum: his enim ventis istinc navigatur, qui si essent, nos Corcyræ non sederemus. Cura igitur te, & confirma, & cum commodè & per valetudinem, & per anni tempus navigare poteris, ad nos amantissimos tui veni. Nemo nos amat, qui te non diligit. Charus omnibus, expectatusque venies. Cura ut valeas etiam atque etiam, Tiro noster. Vale. XV. Cal. Novemb.

Locus hic suspectus est, nullo enim in loco Cic. sic locutus est ut nominativus non deesse videatur.

12.

Non queo ad te, nec libet scribere, quo animo sim affectus: tantum scribo, & tibi & mihi maximæ voluptati fore, si te firmum quamprimum videro. Tertio die abs te ad Alyziam accerseramus. Is locus est citra Leucadem stadia cxx. Leucade aut te ipsum, aut tuas literas, à Marione putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac ut valeas, vel quantum te à me scis diligi. Nonis Novemb. Alyzia.

CICERO FILIUS TIRONI S. P. D.

13.

Fam. lib. 16. Epist. 25.

ETsi iusta & idonea usus es excusatione intermissionis literarum tuarum, tamen id ne sæpius facias rogo. Nam etsi de Reipublicæ rumoribus & nuntiis certior fio, & de sua in me voluntate semper ad me perscribit Pater, tamen de quavis minima re scripta à te ad me Epistola semper fuit gratissima. Quare cùm in primis tuas desiderem literas, noli committere, ut excusatione potiùs expleas officium scribendi, quàm assiduitate literarum. Vale.

M. T. C. SERVIO SULPITIO S. P. D.

14.

Fam. lib. 13. Epist. 25.

HAgefaretus Larissæus magnis meis beneficiis ornatus in consulatu meo, memor & gratus fuit, meque postea diligentissimè coluit. Eum tibi magnopere commendo, ut & hospitem & familiarem meum, & gratum hominem, & virum bonum, & principem civitatis suæ, & tuâ necessitudine dignissimum. Pergratum mihi feceris, si dederis operam ut intelligat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse. Vale.

M. T. C. TREBATIO S. P. D.

15.

Fam. lib. 7. Epist. 18.

EPistolam tuam, quam accepi à L. Aruntio, considi innocentem: nihil enim habebat, quod non vel in concione rectè legi posset. Sed & Aruntius ita te mandâsse ajebat, & tu adscriperas. Ve-

rum

rum illud esto. Nihil te ad me post ea scripsisse demiror; præsertim tam novis rebus. Vale.

M. T. C. Q. VAL. Q. FIL. S. P. D.

16.

Fam. lib. 13. Epist. 6.

P Cornelius, qui tibi has literas reddidit, est mihi à P. Cuspio commendatus, cujus causâ quantopere cuperem, deberémque, profectò ex me facilè cognovisti. Vehementer te rogo, ut cures, ut ex hac commendatione mihi Cuspianus quamprimum, quàm sæpissimè gratias agat. Vale.

M. T. C. C. MEMMIO S. P. D.

17.

Fam. lib. 13. Epist. 3.

A Ulum Fusium, unum ex meis intimis observantissimum studiosissimúmque nostri, eruditum hominem, & summâ humanitate, tuâque amicitia dignissimum, velim ita tractes, ut mihi coram recepisti. Tam mihi gratum id erit, quàm quod gratissimum. Ipsum præterea summo officio, & summâ observantiâ tibi in perpetuum devinxeris. Vale.

M. T. C. CORNIFICIO S. P. D.

18.

Fam. lib. 12. Epist. 27.

S Extus Aufidius & observantiâ qua me colit, accedit ad proximos: & splendore equitis Romani nemini cedit. Est autem ita temperatis, moderatisque moribus, ut summa severitas, summa cum humanitate jungatur. Cujus tibi negotia, quæ sunt in Africa, ita commendo, ut majore studio, magisve ex animo commendare non possim. pergratum mihi feceris, si dederis operam, ut is intel-
ligat

ligat meas apud te literas maximum pondus habuisse. Hoc te vehementer mi Cornifici rogo. Vale.

M. T. C. BASILIO S. P. D.

19

Fam. lib. 6. Epist. 16.

Tibi gratulor, mihi gaudeo, te amo, tua tueor, à te amari, & quid agas, quidque isthic agatur, certior fieri volo. Vale.

D. BRITUS IMP. TUL. CIC. S. D.

20.

Fam. lib. 11. Epist. 4.

Sde tua in me voluntate dubitarem, multis à iste verbis peterem, ut dignitatem meam tuere. Sed profectò est ita, ut mihi persuasi, me tibi esse curæ. Progressus sum ad transalpinos cum exercitu, non tam nomen captans imperatorium, quàm cupiens militibus satisfacere, firmosque eos ad tuendas nostras res efficere: quod mihi videor consecutus. Nam & liberalitatem nostram, & animum sunt experti. Cum omnium bellicosissimis bellum gessi, multa castella cepi, multa vastavi. Non sinè causa ad Senatum literas misi. Adjuva nos tuâ sententiâ. Quod cum facies, ex magna parte communi commodo inservieris. Vale.

M. T. C. SERVIO SULPITIO S. D.

21.

Fam. lib. 13. Epist. 20.

A Scapone Patrensi medico utor valde familiariter, ejusque tum consuetudo mihi jucunda fuit, tum etiam ars, quam sum expertus in valetudine meorum. In qua mihi tum ipsâ scientiâ, tum etiam fidelitate, benevolentiaque satisfacit.

Hunc

Hunc igitur tibi commendo, & à te peto, ut des operam, ut intelligat, diligenter me scripsisse de sese, meámque commendationem usui magno sibi fuisse. Erit id mihi vehementer gratum. Vale.

M. T. C. APPIO S. P. D.

22. *Fam. lib. 10. Epist. 29.*

DE meo studio erga salutem & incolumitatem tuam credo te cognôsse ex literis tuorum, quibus me cumulatissimè satisfecisse certò scio. Nec his concedo, quanquam sunt singulari in te benevolentia, ut te salvum malint, quàm ego. Illi mihi necesse est concedant, ut tibi plus, quàm ipsi hoc tempore prodesse possim, quod quidem nec destiti facere nec desistam, & jam in maxima re feci, & fundamenta jeci salutis tuæ. Tu fac bono animo magnòque sis, meque tibi nulla in re defuturum esse confidas. Pridie Nonas Quintil. Vale.

M. T. C. M. MARIO S. P. D.

23. *Fam. lib. 7. Epist. 4.*

AD IX. Cal. Juliae Cumanum veni cum Libone tuo vel nostro potiùs: In Pompejanum statim cogito. Sed faciam te antè certiozem. Te cum semper valere cupio, tum certè dum hìc sumus. Vides enim quantò post unà futuri simus. Quare si quid constitutum, cum podagram habes, fac in alium diem differas, Cura igitur ut valeas, & me hoc biduo aut triduo expecta. Vale.

M. T. C. PLANCO IMP. COS. DES. S. P. D.

24. *Fam. lib. 10. Epist. 14.*

O Gratam famam biduo ante victoriam, de subsidio tuo, de studio, de celeritate, de copiis, atque

atque etiam hostibus fuis : spes omnis in te est. Fugisse enim ex prælio Mutinensi dicuntur notissimi latronum duces. Est autem non minùs gratum extrema delere, quàm prima depellere. Equidem expectabam jam tuas literas, idque cum multis. Sperabamque etiam Lepidum temporibus admonitum, tecum & Reip. satis esse facturum. In illam igitur curam incumbe, mi Plance, ut ne qua scintilla teterrimi belli relinquatur. Quod si erit factum, & Remp. divino beneficio affeceris, & ipse æternam gloriàm consequere. IV. Idus Maji. Vale.

M. T. C. PAPIRIO PÆTO S. P. D.

25. *Fam. lib. 9. Epist. 23.*

Heri veni in Cumanum, cras ad te fortasse. Sed cum certum sciam, faciam te paulò antè certiore. Et si Marcus Ceparius, cum mihi in Sylva Gallinaria obviam venisset, quæsissemq; quid ageres, dixit te in lecto esse, quòd ex pedibus laborares: tuli scilicet molestè, ut debui, sed tamen constitui ad te venire, ut & viderem te, & vilerem; & cœnarem etiam: non enim arbitror, cocum etiam te Arthriticum habere. Expecta igitur hospitem cum minimè edacem, tum inimicum cœnis sumptuosis. Vale.

M. T. C. CN. PLANCO S. P. D.

26. *Fam. lib. 4. Epist. 15.*

Accepi per breves tuas litteras, quibus id, quod scire cupiebam, cognoscere non potui: cognovi

vi autem id, quod mihi dubium non fuit. Nam quàm fortiter ferres communes miseras non intellexi: quàm me amares, facilè perspexi, sed hoc sciebam: Illud si scissem, ad id meas literas accommodâssem. Sed tamen etsi antea scripsi, quæ existimavi scribi oportere, tamen hoc tempore breviter commonendum putavi, ne quo in periculo te proprio existimares esse, in magno omnes, sed tamen in communi sumus. Quare non debes aut propriam fortunam, & præcipuam postulare, aut communem recusare. Quapropter eo animo simus inter nos, quo semper fuimus. Quod de te sperare, de me præstare possum. Vale.

M. T. C. DOLABELLÆ S. P. D.

27.

Fam. lib. 9. Epist. 12.

GRatulor Bajis nostris, siquidem, ut scribis, salubres repentè factæ sunt, nisi fortè te amant, & tibi assentantur, & tamdiu, dum tu ades, sunt oblitæ sui. Quod quidem, si ita est, minimè miror, cælum etiam & terras vim suam (si tibi ita conveniat) dimittere. Oratiunculam pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecum, quod non putâram. Itaque eam tibi misi: quam velim sic legas, ut causam tenuem & inopem, nec scripture magnoperè dignam. Sed ego hospiti veteri, & amico munusculum mittere volui, levidense crasso filo, cujusmodi ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapienti, fortisque sis, ut tua moderatio & gravitas aliorum infamet injuriam. Vale.

M. T

M. T. C. IMPERATOR M. COELIO
ÆDILICURULI S. P. D.

28.

Fam. lib. 2. Epist. 14.

F'Abio viro optimo, & homine doctissimo familiarissimè utor; mirificèque eum diligo cùm propter summum ingenium ejus, summamque doctrinam, tum propter singularem modestiam. Ejus negotium sic velim suscipias, ut si esset res mea. Novi ego vos magnos patronos. Hominem occidat oportet, qui vestrâ operâ uti velit. Sed in hoc homine nullam accipio excusationem. Omnia relinques, si me amabis, cùm tuâ operâ Fabius uti volet. Ego res Romanas vehementer expecto, & desidero, imprimisque quid agas, scire cupio. Nam jam diu propter hyemis magnitudinem nihil novi ad nos afferebatur. Vale.

M. T. C. TREBATIO S. P. D.

29.

Fam. lib. 7. Epist. 22.

Illuseras heri inter scyphos, quod dixeram, controversiam esse, possètne hæres esse, quòd furtum antea factum esset rectè furti agere? Itaque etsi domum bene potus, seròque redieram, tamen id caput, ubi hæc controversia est, notavi, & descriptum tibi misi, ut scires id, quod neminem sensisse dicebas, Sextum Ælium, M. Manlium, M. Brutum sensisse. Ego tamen Scævolaë & Testæ assentior. Vale.

M. T. C. BRUTO IMP. S. P. D.

30.

Fam. lib. 11. Epist. 15.

ETsi mihi tuæ literæ jucundissimæ sunt, tamen jucundius fuit, quod in summa occupatione
tua

tua Plano collegæ mandâsti, ut te mihi per literas excusaret, quod fecit ille diligenter. Mihi autē nihil amabilius officio tuo & diligentia. Conjunctio tua cum collega, concordiaque vestra, quæ literis omnibus declarata est, S. P. Q. R. gratissima accidit. Quod superest, perge mi Brute, & jam non cum aliis, sed tecum ipse certa. Plura scribere non debeo, præsertim ad te, quo Magistro brevitatis uti cogito. Literas tuas vehementer expecto, & quidem tales, quales maximè opto.

M. T. C. FURFANO PRÆTORI S. P. D.

31.

Fam. lib. 6. Epist. 9.

CUM A. Cæcinna tanta mihi familiaritas, consuetudineque semper fuit, ut nulla major esse possit. Nam & Patre ejus claro homine, & forti viro, plurimum usi sumus, & hunc à puero (quod & spem mihi magnam afferebat summæ probitatis, summæque eloquentiæ, & vivebat mecum conjunctissimè non solum officiis amicitia, sed etiam studiis communibus) sic semper dilexi, ut non ullo cum homine conjunctiùs viverem. Nihil attinet me plura scribere, quàm mihi necesse sit ejus salutem & fortunâs, quibuscunque rebus possi tueri vides. Reliquum est, ut cum cognôrim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de Reip. calamitatibus sentires, nihil à te petam, nisi ut ad eam voluntatem, quam tuâ spontè erga Cæcinnam habiturus esses, tantus cumulus accedat commendatione

datione meâ, quanti me à te fieri intelligo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. T. C. CORNIFICIO COLLEGÆ S. P. D.

32

Fam. lib. 12. Epist. 20.

GRatæ mihi tuæ literæ, nisi quòd Sinuessanum diversoriolum contempsisti. Quam quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano & Pompejano reddideris πάντα περί πάντων. Sic igitur facies, méque amabis, & scripto aliquo laceffes. Ego enim respondere faciliùs possum, quàm provocare. Quod si ut es, cessabis, laceffam, ne tua ignavia etiam inertiam afferat: plura otiosus. Hæc cùm essem in Senatu: exaravi. Vale.

M. T. C. CORNIFICIO S. P. D.

33.

Fam. lib. 12. Epist. 21.

CAjus Anitius familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum suorum causâ legatus est in Africam, legatione liberâ. Eum velim rebus omnibus adjuves, operámque des, ut quàm commodissimè sua negotia conficiat. Imprimisque quòd ei charissimum est, dignitatem ejus tibi commendo. Idque à te peto, quod ipse in provincia fecere sum solitus, non rogatus, ut omnibus Senatoribus lictores darem, quod idem acceperam, & id cognoveram à summis viris factitatum. Hoc igitur mi Cornifici facies, cæterisque rebus omnibus ejus dignitati reique, si me amas, consulens. Id erit mihi gratissimum. Da operam ut valeas.

M. T. C.

M. T. C. CASSIO S. P. D.

34.

Fam. lib. 12. Epist. 9.

Brevitas tuarum literarum, me quoque brevior in scribendo facit: & verè ut dicam, non satis occurrit quod scribam. Nostras enim res in actis perferri ad te certò scio: tuas autem ignoramus. Tanquam enim clausa sit Asia, sic nihil perfertur ad nos, præter rumores de oppressa Dola-bella satis illos quidem constantes, sed adhuc sine autore. Nos confectum bellum cum putaremus, repente à Lepido tuo in summam sollicitudinem adducti sumus. Itaque persuade tibi maximam Reip. spem in te, & in tuis copiis esse. Firmos omninò exercitus habemus: sed tamen, ut omnia, ut spero, prosperè procedant, multum interest te venire. Exigua est enim spes Reip. Nam nullam non libet dicere, sed quæcunque est, ea despondetur anno Consulatus tui. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

35

Fam. lib. 13. Epist. 30.

Lucius Manlius est Sufis, is fuit Catinensis, sed est unà cum reliquis Neapolitanis civis Romanus factus, Decurioque Neapoli. Erat enim adscriptus in id municipium, ante civitatem sociis & Latinis datam. Ejus frater Catinæ nuper mortuus est: nullam omninò arbitramur de ea hæreditate controversiam cum habiturum: & est hodie in bonis. Sed quando habet præterea negotia vetera in Sicilia sua, & hanc hæreditatem fraternam omnia ejus tibi commendo, imprimisque ipsum

B

virum

virum optimum mihi que familiarissimum, his studiis literarum, doctrinæque præditum, quibus ego maximè delector. Peto igitur abs te, ut eum siue aderit, siue non venerit in Siciliam, in meis intimis, maximèque necessariis scias esse: itaque tractes, ut intelligat, meam commendationem sibi magno adjumento fuisse. Vale.

M. T. C. ET CICERO F. TIRONI
HUMANIS. ET OPT. S. P. D.

36.

Fam. lib. 16. Epist. 1.

Vide quanta in te sit suavitas: duas horas Tironi fuimus: Xenomenes hospes tam te diligit, quàm si vixerit tecum: Is omnia pollicitus est, quæ tibi essent opus: facturum puto. Mihi placebat, si firmior esses, ut te Leucadem deportares, ut ibi te planè confirmares. Videbis quid Curio, quid Lysoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem remittere, quem, cum meliusculè tibi esset, ad me mitteres. Sed cogitavi unas literas Marionem afferre posse, me autem crebras expectare. Poteris igitur & facies si me diligis, ut quotidie sit Acastus in portu. Multi erunt, quibus rectè literas dare possis, qui ad me libenter perferant. Equidem Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem spem tui diligenter curandi in Curio habeo: nihil potest illo fieri humanius, nihil nostri amantius. Et te totum ei trade. Malo te paulò post valentem, quàm statim imbecillum videre. Cura igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas: cætera ego curabo. Etiam atque

que etiam vale. Leucade proficiscens, VII. Idus
Novemb.

M. T. C. ET CICERO FILIUS Q.
TIRONI S. P. D.

37.

Fam. lib. 16. Epist. 7.

Tertiam ad te hanc Epistolam scripsi eadem die, magis instituti mei tenendi causâ (quia nactus eram, cui darem) quàm quòd haberem quid scriberem. Igitur illâ, quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentiz. Ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratissimum omnium, cùm valetudinis rationem, ut spero habueris, habeto etiam navigationis. In Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis, ut ego Patras euntem neminem prætermitto. * Cura te mi Tiro. Quando non contingit, ut simul navigares, nihil est, quòd festines, nec quicquam cures, nisi ut valeas. Etiam atque etiam vale. VII. Idus Novemb. Actio vesperi.

* *Vetusti libri bis illud verbum Cura habent, ut sit*
ὀριζουσις, id est Geminatio.

M. T. C. TIRONI S. P. D.

38.

Fam. lib. 16. Epist. 12.

Ego verò cupio te ad me venire, sed viam timo meo, gravissimè ægrotâsti: inediâ & purgationibus, & vi ipsius morbi consumptus es. Graves solent offensiones esse, ex gravibus morbis, si qua culpa commissa est. Jam ad id biduum, quod fueris in via dum in Cumanum veneris, accedunt continuò ad reditum dies quinque. Ego in For-

miano ad III. Calend. esse volo: ibi te ut firmum offendam, mi Tiro, effice. Literulæ meæ sive nostræ, tui desiderio oblanguerunt. Hac tamen Epistolâ, quàm Acastus attulit, oculos paululùm sustulerunt. Pompejus erat apud me, cùm hæc scribebam. Hilarè & libenter ei cupienti audire nostrâ, dixi sinè te omnia mea muta esse. Tu musis nostris para, ut operas reddas, nostrâ ad diem dictam fiet. Docui enim te fides ε' τουμεν quod haberet. Fac planè ut valeas, nos ad summum. Vale.

M. T. C. CURIONI S. P. D.

39.

Fam. lib. 2. Epist. 4.

Epistolarum genera multa esse non ignoras, sed unum illud certissimum, cujus causâ inventa res ipsa est, ut certiores faceremus absentes, si quid esset, quod eos scire, aut nostrâ aut ipsorum interesset. Hujus generis literas à me profectò non expectas. Domesticarum enim rerum tuarum habes & scriptores & nuntios. In meis autem rebus nihil est sanè novi. Reliqua sunt epistolarum genera duo, quæ me magnòpere delectant: unum familiare, & jocosum: alterum severum & grave. Utro me minùs deceat uti, non intelligo. Jocernè tecum per literas? civem me hercule non puto esse, qui temporibus his ridere possit: an gravius aliquid scribam, quid est, quod possit graviter à Cicerone scribi ad Curionem, nisi de Rep. Atque in hoc genere hæc mea causa est, ut neque ea, quæ nunc sentio, velim scribere. Quamobrem, quoniam mihi nullum scribendi Argumen-

gumentum relictum est, utar ea clausulâ, quâ soleo, tēque ad studium summæ laudis cohortabor. Est enim tibi gravis adversaria constituta, & parata incredibilis quædam expectatio, quam tu unâ re facillimè vinces, si hoc statueris, quarum laudum gloriam adamaris, quibus artibus eæ laudes comparantur, in iis esse elaborandum. In hanc sententiam scriberem plura, nisi te tua spontè satis incitatum esse considerem. Et hoc quicquid attingi, non feci inflammandi tuâ causâ, sed testificandi amoris mei.

M. T. C. BRUTO S. P. D.

40. *Fam. lib. 13. Epist. 14.*

Lucio Titione Strabone, equite Romano in primis honesto & ornato familiarissimè utor. Omnia mihi cum eo intercedunt jura summæ necessitudinis. Huic in tua provincia pecuniam debet Publius Cornelius. Ea res á Volcatio, qui Romæ jus dicit, rejecta in Galliam est. Peto à te hoc diligentius, quàm si res mea esset, quò est honestius de amicorū pecunia laborare, quàm de sua, ut negotium conficiendum cures, ipse suscipias, transigas, operamque des, quoad tibi æquum, & rectum videbitur, ut quàm commodissimâ conditione libertus Strabonis, qui ejus rei causâ missus est, negotium conficiat, ad nummósque perveniat. Id & mihi gratissimum erit: & tu ipse L. Titionem cognosces amicitia tuâ dignissimum. Quod ut tibi curæ sit, ut omnia solent esse, quæ me velle scis, te vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. FABIO S. P. D.

41

Fam. lib. 5. Epist. 18.

ET si egomet, qui te consolari cupio, consolandus ipse sum, propterea quòd nullam rem gravius jam diu tuli, quàm incommodum tuum: tamen te magnopere non hortor solùm, sed etiam pro amore nostro rogo atque oro, te ut colligas, virùmque præbeas, & qua conditione omnes homines, & quibus temporibus nati simus, cogites. Plus tibi virtus tua dedit, quàm fortuna abstulit: propterea quòd adeptus es, quòd non multi homines novi, amisti, quòd plurimi homines nobilissimi. Ea denique videtur conditio impendere legum, judiciorum, temporum, ut optimè actum cum eo videatur esse, qui quàm levissimâ pœnâ ab hac Republica discesserit. Tu verò, qui & fortunas & liberos habeas, & nos, cæterosque necessitudine & benevolentiam tecum conjunctissimos, quiq; magnam facultatem habiturus sis nobiscum, & cum omnibus tuis vivendi, & cum unum sit judicium ex tam multis, quòd reprehendatur, idque unâ sententiâ, eâque dubiâ, potentia alicujus condonatum existimetur, omnibus his de causis debes istam molestiam quàm levissimè ferre. Meus animus erit in te, liberòsque tuos semper quem tu esse vis, & qui esse debet. Vale.

M. T. C. TREBATIO S. P. D.

42.

Fam. lib. 6. Epist. 12.

Dolabellam antea tantummodò diligebam, obligatus ei nihil eram, nec enim acciderat mihi opus esse, & ille mihi debebat, quòd non defue-

ran

ram ejus periculis. Nunc tanto sum devinctus ejus beneficio, quod & antea in te, & in hoc tempore in salute tua cumulatissimè mihi satisfecit, ut nemini plus debeam. Quà in re gratulor tibi ita vehementer, ut te quoque mihi gratulari, quàm gratias agere malim. Alterum non omnino desidero, alterum verè facere poteris. Quod reliquum est, quando tibi virtus & dignitas tua reditum ad tuos aperuit, est tuæ sapientiæ magnitudinisque animi, quid amiseris, oblivisci, quid recuperaveris, cogitare. Vives cum tuis, vives nobiscum. Plus acquisivisti dignitatis, quàm amisisti rei familiaris, quæ tamen ipsa esset jucundior, si ulla esset Resp. Nestorius noster familiaris ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi valde grata est, eaque te, uti facilè patior, cum apud alios, tum meherculè apud Syronem nostrum amicum. Quæ enim facimus, ea prudentissimo cuique maximè probata esse volumus. Te cupio videre quàm primum. Vale.

M. T. C. TREBATIO S. P. D.

43.

Fam. lib. 7. Epist. 14.

CHrysippus Vettius, Cyri architecti libertus, fecit, ut te non immemorem putarem mei, salutem enim mihi verbis tuis nuntiavit. Valde jam lautus es, qui gravè literas ad me dare, homini præsertim propè domestico. Quòd si scribere oblitus es, minus multi jam te advocato causâ cadent. Sin nostri oblitus es, dabo operam, ut istuc veniam, antequam planè ex animo tuo effluam. Sin æstivorum timor te debilitat, aliquid excogita, ut

fecisti de Britannia. Illud quidē perlibenter audi vi
ex eodem Chryſippo, te eſſe Cæſaris familiarem.
Sed meherculè mallem, id quod erat æquius, de
tuis rebus ex tuis literis quàm ſæpiſſimè cognoſce-
re. Quod certè ita fieret, ſi tu maluiſſes bene-
volentia, quàm litium jura perdiſcere. Sed hæc
jocati ſumus & tuo more, & non nihil etiam no-
ſtro. Te valde amamus, nōſque à te amari tum
volumus, tum etiam confidimus. Vale.

M. T. C. CASSIO S. P. D.

44.

Fam. lib. 12. Epist. 8.

SCelus affinis tui Lepidi, ſummamq; levitatem
& inconstantiam, ex actis quæ ad te mitti cer-
tò ſcio, cognōſſe te arbitror. Iraque nos confe-
cto bello, ut arbitrabamur, renovatum bellum ge-
rimus, ſpēmque omnem in D. Bruto & Planco ha-
bemus. Si verum quæris, in te & in meo Bruto,
non ſolum ad præſens perſugium, ſi (quod no-
lim) adverſi quid acciderit, ſed etiam ad confir-
mationem perpetuæ libertatis. Nos hîc de Dola-
bella audiebamus, quæ vellemus: ſed certos autho-
res non habebamus. Te quidem magnum homi-
nem & præſenti judicio, & reliqui temporis ex-
ſpectatione ſcito eſſe. Hoc tibi propoſito fac ut
ad ſumma contendas. Nihil eſt tantum, quod
non populus Romanus à te perfici, atque obtine-
ri poſſe judicet. Vale.

M. T. C. LEPIDO S. P. D.

45.

Fam. lib. 10. Epist. 27.

Quod mihi pro mea ſumma erga te benevolen-
tia magnæ curæ eſt, ut quàm ampliffimâ
digni-

dignitate sis, molestè tuli, te Senatui gratias non egisse, cum esses ab eo ordine ornatus summis honoribus. Pacis inter civeis conciliandæ te cupidum esse lætor. Pacem eam, si à servitute sejungis, consules & Reipublicæ, & dignitati tuæ. Sin ista pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatûs restitutura est, hoc animo scito esse omnes sanos, ut mortem servituti antepo-
nant. Itaque sapientiùs meo quidem iudicio facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neque Senatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur. Sed hæc audies ex aliis, aut certior fies literis. Tu pro tua prudentia quod optimum factu sit, videbis. Vale.

M. T. C. PLANCO IMP. CONS. DES. S. P. D.

46.

Fam. lib. 10. Epist. 2.

M eum studium honori tuo non defuisset pro necessitudine nostra, si aut tutò in Senatum, aut honestè venire potuissem. Sed nec sinè periculo quisquam liberè de Republica sentiens, versari potest in summa impunitate gladiatorum: nec nostræ dignitatis videtur esse, ibi sententiam de Republica dicere, ubi me & meliùs & propiùs audiant armati, quàm Senatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium, neque studium meum desiderabis: nec in publicis quidem, si quid erit, in quo me interesse necesse sit, nunquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ. In illis autem rebus, quæ nihilominus, ut
ego

ego absim, confici possunt, peto à te ut mei rationem habere velis, & salutis, & dignitatis meæ. Vale.

M. T. C. PAPHYRIO PÆTO S. P. D.

47. *Fam. lib. 9. Epist. 19.*

TAmen à malitia non discedis: tenuiculo apparatu significas Balbum fuisse contentum. Hoc videris dicere, cùm Reges tam sint continentes, multò magis consulares esse oportere. Nescis me ab illo omnia expiscatum? rectà enim à porta domum meam venisse. Neque hoc admiror, quòd non ad tuam potius, sed illud quod nec ad suam. Ego autem tribus primis verbis, quid noster Pætus? At ille admiratus, nusquam se unquam libentius: hoc si verbis affectus es, aures ad te afferam non minùs elegantes. Si autem opsonio peto à te, ne plaris esse balbos, quàm disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed si me expediero, ut in ista loca venire possim, non committam, ut te serò à me certiozem factum putes. Vale.

C. TREBONIUS M. T. CIC. S. P. D.

48. *Fam. lib. 12. Epist. 16.*

SI vales, bene est: ego quidem valeo. Athenas veni ad XI. Calend. Junii, atque ibi quod maximè optabam, vidi filium tuum deditum optimis studiis, summâque modestiæ famâ. Qua ex re, quantam voluptatem ceperim, scire potes etiam me tacente. Non enim nescis quanti te faciam, & quàm pro nostro veterrimo, verissimòque amore omnibus tuis etiam minimis commodis, non
mode

modo tanto bono gaudeam. Noli putare mi Cicero, me hoc auribus tuis dare. Nihil adolescente tuo atque adeo nostro (nihil enim mihi à te potest esse sejunctum) aut amabilius omnibus iis , qui Athenis sunt , est , aut studiosius earum artium , quas tu maximè amas , hoc est optimarum. Itaque tibi quod verè facere possum , libenter quoque gratulor , nec minùs etiam nobis , quòd eum , quem necesse erat diligere , qualiscunque esset , talem habemus , ut libenter quoque diligamus. Qui cum mihi in sermone injecisset se velle Asiam visere , non modò invitatus , sed etiam rogatus est à me , ut id potissimum nobis obtinentibus provinciam faceret. Cui nos & charitate & amore tuum officium præstaturus non debes dubitare. Illud quoque erit nobis curæ , ut Cratippus unà cum eo sit , ne putes in Asia feriatum illum ab iis studiis , in quæ tuâ cohortatione incitatur , futurum. Nam illum paratum ut video , & ingressum pleno gradu cohortari non intermitteremus , quo indies longius discendo , exercendòque se , procedat. Vos quid egeritis in Republica , cum has literas dabam , non sciebam. Audiebam quædam turbulenta , quæ scilicet cupio esse falsa , ut aliquando otiosâ libertate fruamur , quod vel minimè adhuc mihi contigit. Ego tamen nactus in navigatione nostra pusillum laxamenti , concinnavi tibi munusculum ex instituto meo , & dictum , cum magno nostro honore à te dictum , conclusi , & tibi infra subscripsi. In quibus versiculis si tibi quibusdam verbis εὐδυσχερῆς ἡμῶν εἶδος videbor , turpitudine personæ ejus in quam libe-

liberiùs invehimur, nos vindicabit. Ignosces etiam iracundiæ nostræ, quæ justa est, in ejusmodi & homines & ciues. Deinde, quid magis huic Lucilio licuerit assumere libertatis, quàm nobis, cum etiamsi odio par fuerit in eos quos læsit, tamen certè non magis dignos habuerit, in quos tantâ libertate verborum incurreret. Tu sicut mihi pollicitus es, adjunges me quamprimùm ad tuos sermones. Namque illud non dubito, quin si quid de interitu Cæsaris scribas, non patiaris me minimam partem & rei & amoris tui ferre. Vale, & matrem meosque tibi comendatos habe. VIII. Calend. Junias, Athenis.

M. T. C. CURIO S. P. D.

49

Fam. lib. 7. Epist. 31.

FAcilè perspexi ex literis tuis (quod semper studui) & me à te plurimi fieri, & te intelligere, quàm mihi charus esses. Quod quando uterque nostrùm consecutus est, reliquum est, ut officiis certemus inter nos, quibus æquo animo vel vincam te, vel vincar abs te. Ad Acilium non fuisse necesse meas dari literas, facilè patior. Sulpitii tibi operâ, intelligo ex tuis literis, non multùm opus fuisse, propter res tuas ita contractas, ut quemadmodum scribis, nec caput, nec pedes: Equidem vellem ut pedes haberent, ut aliquando redires. Vides enim exaruisse jam veterem urbanitatem, ut Pomponius noster suo jure possit dicere, nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam
Acti-

Atticam. Ergo is tibi, nos ei succedimus. Veni igitur quæso, ne tantum semen urbanitatis unâ cum Repub. intereat. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

50.

Fam. lib. 13. Epist. 32.

IN Halefina civitate tam lauta, quàm nobili, conjunctissimos habeo, & hospitio, & familiaritate, M. & C. Clodios, Archagatum & Philonem. Sed vereor, ne quia complures tibi præcipuè commendo, exæquare videar ambitione quadam commendationes meas: quanquam, à te quidem cumulatè satis fit & mihi & meis omnibus. Sed velim sic existimes hanc familiam; & nos mihi maximè esse conjunctos vetustate, officiis, benevolentia. Quamobrem peto à te majorem in modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua dignitas, fidésque patietur, commodes. Id si feceris, erit mihi vehementissimè gratum. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

51

Fam. lib. 13. Epist. 33.

CNeo Otacilio Nasone utor familiarissimè, ita prorsus, ut illius ordinis nullo familiarius. Nam & humanitate ejus, & probitate in consuetudine quotidiana magnopere delector. Nihil jam opus est expectare te, quibus eum verbis tibi commendem, quo sic utor ut scripsi. Habet is in provincia tua negotia, quæ procurant liberti Hilarius, Antigonus, Demonstratus, quos tibi negotiâque omnia Nasonis non secus commendo, ac si mea essent.

sent. Gratissimum mihi feceris, si intellexero, hanc commendationem magnum apud te pondus habuisse. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

52. *Fam. lib. 13. Epist. 34.*

AVitum mihi hospitium est cum Lyfone, Lysonis filio Lilybetano, valdeque ab eo observor: cognovique dignum & patre & avo. Est enim nobilissima familia. Quapropter commendo tibi majorem in modum rem domumque ejus, magnoque opere abs te peto, cures, ut is intelligat, meam commendationem maximo sibi apud te & adjumento, & ornamento fuisse. Vale.

M. T. C. ACILIO PROC. S. P. D.

53. *Fam. lib. 13. Epist. 35.*

CAjus Avianus Philoxenus, antiquus est hospes meus, & præter hospitium, valde etiam familiaris: quem Cæsar meo beneficio in Novocomenses retulit. Nomen autem Aviani consecutus est, quod homine nullo plus est usus, quam Fabio Aviano meo (quemadmodum te scire arbitrator) familiarissimo. Quæ ego omnia collegi, ut intelligeres, non vulgarem esse commendationem hanc meam. Peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod sine molestia tua facere possis, ei comodes, habeasque in numero tuorum, perficiasque, ut intelligat has literas meas magno sibi usui fuisse, erit id mihi majorem in modum gratum. Vale.

M. T. C.

M. T. C. CN. PLANCO IMP. S. P. D.

54.

Fam. lib. 10. Epist. 13.

UT primùm potestas data est augendæ dignitatis tuæ, nihil prætermisi in te ornando, quod positum esset aut in præmio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso Senatûs consulto poteris cognoscere. Ita enim est perscriptum, ut à me descripto dicta sententia est, quam Senatus frequens secutus est, summo studio, magnóque consensu. Ego quanquam ex tuis literis, quas mihi misisti, perspexeram, te magis iudicio bonorum, quàm insignibus gloriæ delectari: tamen considerandum nobis existimavi, etiamsi tu nihil postulares, quantum tibi à Rep. deberetur. Tu contexes extrema cum primis. Qui enim M. Antonium oppresserit, is in bellum confecerit. Itaque Homerus non Ajacem, nec Achillem, sed Ulysssem appellavit *πολίπορθου*. Vale.

M. T. C. CASSIO S. P. D.

55.

Fam. lib. 12. Epist. 6.

Qui status rerum fuerit tum, cùm has literas dedi, scire poteris ex C. Tidio Strabone, viro bono, & optimè de Rep. sentiente. Nam quid dicam cupidissimo tui, qui domo & fortunis relictis, ad te potissimum profectus sit? Itaque cum tibi ne commendo quidem, adventus ipsius ad te satis eum commendabit. Tu velim sic existimes, tibi que persuadeas omne perfugium honorum in te, & Bruto esse positum, si (quod nolim) adversi quid evenerit. Res, cùm hæc scribebam, erat

in extremum deducta discrimen: Brutus enim Mutinæ vix jam sustinebat. Qui si conservatus erit, vicinus: sin (quod Dii omen avertant) oppressus ibi erit, omnis hominum cursus est ad vos. Proinde fac tantum animum habeas, tantumque apparatus, quanto opus est ad universam Remp. recuperandam. Vale.

M. T. C. CORNIFICIO COLLEGÆ S. P. D.

56

Fam. lib. 12. Epist. 17.

GRata est mihi vehementer memoria nostri tua, quam significasti literis, quam ut conserves, non quod de tua constantia dubitem, sed quia mos est ita rogandi, rogo. Ex Syria nobis tumultuosiora quædam nuntiata sunt: quæ quia tibi sunt propiora, quam nobis, tuâ me causâ magis movent, quam meâ. Romæ summum otium est: sed ita, ut malis salubre aliquod, & honestum negotium, quod spero fore, quia video id curæ esse Cæsari. Me scito, dum tu absis, quasi occasionem quandam & licentiam nactum scribere audacius, & cætera quidem fortasse, quæ etiam tu concederes. Sed proximè scripsi de optimo genere dicendi, in quo sæpe suspicatus sum te à iudicio nostro, sic scilicet, ut doctum hominem, à non indocto, paululùm dissidere. Huic tu libro maximè velim ex animo, si minùs gratiæ causâ suffragare. Dicam tuis, ut eum si velint, describant, ad teque mittant. Puto enim, etiamsi rem minùs probabis, tamen in ista sollicitudine quicquid à me profectum sit, jucundum tibi fore. Quod mihi estimationem tuam, dignitatèque commendas, facis,

facis tu quidem omnium more. Sed velim sic existimes me, cum amori, quem inter nos mutuum esse intelligam, plurimum tribuam: tum de summo ingenio, & de optimis tuis studiis, & de spe amplissimæ dignitatis ita judicare, ut neminem tibi anteponam, comparem paucos. Vale.

M. T. C. QU. THERMO PROPÆT. S. P. D.

57.

Fam. lib. 13. Epist. 54.

CUM mihi multa grata sunt, quæ tu adductus meâ commendatione fecisti, tum imprimis, quod M. Marcilium amici, atque interpretis mei filium, liberalissimè tractavisti. Venit enim Laodiceam, & tibi apud me, mihi que propter te, gratias maximas egit. Quare quod reliquum est, à te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, ut eò libentiùs his commodes, operam que des, quoad fides tua patietur, ut socrus adolescentis rea ne fiat. Ego cum antea studiosè commendabam Marcilium, tum multò nunc studiosiùs, quod in longa apparitione singularem, & propè incredibilem patris Marcilii fidem, abstinentiam, modestiamque cognovi. Vale.

LIBER II.

MARCUS TULLIUS CICERO

T. P. ATTICO S. P. D.

1.

Att. lib. 3. Epist. 27.

EX tuis literis, & ex re ipsa, nos funditus periisse video. Te oro, ut quibus in rebus mei tui indigebunt, nostris miseris ne de sis. Ego te, ut scribis, citò videbo. Plura non scribo. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

2.

Att. lib. 3. Epist. 21.

TRiginta dies erant ipsi cùm dabam has literas, per quos nullas è vobis acceperam. Mihi autem erat in animo jam, ut antea ad te scripsi, ire in Epirum, & ibi omnem casum potissimum expectare. Te oro, ut si quid erit, quod prospicias, quamcunque in partem, quàm planissimè ad me scribas: & meo nomine ut scribis literas, quibus putabis òpus esse, ut des. Vale. V. Calend. Novemb.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

3.

Att. lib. 3. Epist. 22.

EGo quòd per Thessaliam si irem in Epirum, per diu nihil eram auditurus, & quòd mei studiosos habeo Dyrrachinos, ad eos perrexi, cùm illa superiora Thessalonice scripisssem. Inde cùm ad te me convertam faciam ut scias, túque ad me, velim

om-

omnia quàm diligentissimè, cujusmodi sunt, scribas. Ego jam aut rem, aut ne spem quidem expecto. Vale. VI Calend. Decemb. Dyrrachii.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

4.

Att. lib. 3. Epist. 4.

CUm antea maximè nostra interesse arbitrabar, te esse nobiscum: tum verò, ut legi rogationem intellēxi ad iter, quod constitui, nil mihi optatius cadere posse, quàm ut tu me quamprimum consequāre: ut cùm ex Italia profecti essemus, sive per Epirum iter esset faciendum, tuo tuorumque præsidio uteremur: sive aliud quid agendum esset, certum consilium de tua sententia capere possemus. Quamobrem te oro, des operam, ut me statim consequāre. Faciliùs potes, quoniam de provincia Macedonia perlata lex est. Pluribus verbis tecum agerem, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

5.

Att. lib. 3. Epist. 2.

ITineris nostri causa fuit, quòd non habebam locum, ubi pro meo jure diutiùs esse possem, quàm in fundo Siccæ: præsertim nondum rogatione correctâ, & simul intelligebam, ex eo loco si iter haberem, posse me Brundisium referre: sinè te autem non esse nobis illas partes tenendas propter Antonium. Nunc, ut ad te antea scripsi, si ad nos veneris, consilium totius rei capiemus. Iter esse molestum scio: sed tòta calamitas omnes molestias habet. Plura scribere non possum, ita sum animo

perculso & abjecto. Cura ut valeas. Dat. VI. Id. Aprilis, Natycii Locridis.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

6. *Att. lib. 3. Epist. 1.*

UTinam illum diem videam, cùm tibi agam gratias, quòd me vivere coëgisti. Adhuc equidem valde me poenitet: sed te oro, ut ad me Vibonem statim venias, quòd ego multis de causis converti iter meum. Sed eò si veneris, de toto itinere, ac fuga mea consilium capere poterò. Si id non feceris, mirabor. Sed confido te esse omnino facturum. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

7. *Att. lib. 3. Epist. 5.*

Terentia tibi & sæpè, & maximas gratias agit: id est mihi gratissimum. Ego enim vivo miserimus, & maximo dolore conficior. Ad te quid scribam nescio. Si enim es Romæ, jam me assequi non potes: sin es in via, cùm eris me affectus, coram agemus, quæ erunt agenda. Tantùm te oro, ut quantùm me ipsum semper amâsti, eodem amore sis, ego enim idem sum. Inimici mei mea mihi, non me ipsum ademerunt. Cura ut valeas. VIII. Id. April. Thurii.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

8. *Att. lib. 3. Epist. 6.*

Non fuerat mihi dubium, quin te Tarenti, aut Brundusii visurus essem: idque ad multa pertinuit meis, & ut in Epiro consisteremus; & de reliquis rebus tuo consilio uteremur. Quoniam id
non

non contigit, erit hoc quoque in magno numero nostrorum malorum. Nobis iter est in Asiam, maximè Cizicum. Tibi meos commendo : me vix, miserè que sustento. Vale. Dat. XIV. Cal. Maj. Tarenti.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

9.

Att. lib. 3. Epist. 25.

Post tuum à me discessum literæ mihi Româ alatae sunt, ex quibus prospicio, nobis hac calamitate tabescendum esse. Neque enim (sed bonam in partem accipies) si ulla spes salutis nostræ subesset, pro tuo amore in me hoc tempore discessisses. Sed ne ingrati, aut ne omnia velle nobiscum unà interire, videamur: hoc omitto. Illud abs te peto, des operam, illud quod mihi affirmavisti, ut te ante Calend. Jan. ubicunque erimus, sistas. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

10.

Att. lib. 3. Epist. 16.

Totum iter mihi incertum facit expectatio literarum tuarum, Calen. Sex. datarum, non aliud aliquid. Si spes erit Epirum, si minùs Cizicum; aut aliud quid sequemur. Tuæ quidem literæ, quò sæpiùs à me leguntur, hoc spem faciunt mihi minorem, * quàm cùm lectæ sunt, tum id, quod attulerunt ad spem, infirmant: ut facile appareat te & consolationi servire, & veritati. Idque te rogo planè, ut ad me, quæ scis, uterunt, quæ putabis, ita scribas.

* *Alii. Quare cùm lecta sunt, tum. Vel quod tum lecta sunt, tum. Vel quam cùm lecta sunt, tum.*

C 3

M. T.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

II.

Att. lib. 3, Epist. 18.

EXspectationem nobis non parvam attuleras cum scripseras, Varronem tibi pro amicitia confirmasse, causam nostram Pompejum certè suscepturum, & simul ac à Cæsare ei literæ, quas expectaret, remissæ essent, authorem etiam datum. Utrum id nihil fuit? an adversatæ sunt Cæsaris literæ? an est aliquid in spe? Etiam illud scripseras, eundem secundum comitia dixisse. Fac si vides quantis in malis jaceam: & si putas esse humanitatis tuæ, me fac de tota causa nostra certiore. Nam Q. Frater, homo mirus, qui me tam valdè amat, omnia mittit spei plena, metuens (credo) defectionem animi mei. Tuæ autem literæ sunt variæ. Neque enim me desperare vis, nec sperare temerè. Fac obsecro, ut omnia, quæ à te prospici possunt, sciamus. Vale,

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

12.

Att. lib. 3, Epist. 11.

ME & tuæ literæ, & quidam boni nuntii, non optimis tamen authoribus, & expectatio vestrarum literarum, & quod tibi ita placuerat, adhuc Thessalonicæ tenebant. Si accepero literas, quas expecto, si spes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam: si non erit, faciam te certiore quid egerim. Tu me, ut facis, operâ, consilio, gratiâ juvâ. Consolari jam desine, objurare verò noli. Quod cum facis, tum ego tuum

amo.

amorem, & dolorem desidero, quem ita affectum meâ ærumnâ esse arbitror, ut teiplum consolari nemo possit. Quintum fratrem optimum humanissimumque sustentâ. Ad me, obsecro te, ut omnia certa perscribas. Vale Dat. IV. Calend. Quint.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D,

13.

Att. lib. 3. Epist. 3.

Miseriæ nostræ potiùs velim, quàm inconstantiæ tribuas, quòd à Vibone, quòd te arcessibamus, subitò discessimus. Allata est enim nobis rogatio de pernicie mea, in qua quod confectum esse audieramus, erat hujusmodi, ut mihi ultra quadraginta millia liceret esse. Illo cùm pervenire non liceret, statim iter Brundusium versùs contuli, ante diem rogationis: ne & Sicca, apud quem eram, periret, & quòd Mellæ esse non liceret. Nunc tu propera, ut nos consequâre, si modò recipiemur. Adhuc invitamur benignè: sed quod superest timemus. Me mi Pomponi valdè pœnitet vivere: qua in re apud me tu plurimùm valuisti. Sed hæc coram. Fac modò, ut venias. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

14.

Att. lib. 1. Epist. 12.

ASiam Quinto suavissimo fratri obtigisse audisti. Non enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor, quàm ullius nostrum literæ nuntiârint. Nunc, quoniam & laudis avidissimi semper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες & sumus, & habemur, & multorum odia, atque inimicitias Repub. causâ

sufcepimus: παντοίως ἀρετῆς μιμνήσκω: curaque, & effice, ut ab omnibus & laudemur, & amemur. His de rebus plura ad te in ea Epistola scribam, quam ipsi Quinto dabo. Tu velim me certiolem facias, quid de meis mandatis egeris, atque etiam, quid de tuo negotio. Nam ut Brundusio profectus es, nullæ mihi abs te sunt redditæ literæ. Valde aveo scire quid agas. Idib. Martiis. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

15.

Att. lib. 2. Epist. II.

VOlo ames constantiam meam. Ludos Antii spectare non placet. Est enim ὑποσέλικον, cùm velim vitare omnium deliciarum suspicionem, repente ἀναφαίνεσθαι, non solùm delicatè, sed etiam ineptè peregrinantem. Quare usque ad Non. Majas te in Formiano exspectabo. Nunc fac ut sciam, quo die te visuri simus. Ab Appii foro, horâ quartâ dederam, aliam paulò antè à tribus Tabernis. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

16.

Att. lib. 2. Epist. 12.

NArro tibi: planè relegatus mihi videor, posteaquam in Formiano sum. Dies enim nullus erat Antii cùm essem, quo die non meliùs scirem Romæ quid ageretur, quàm ii, qui erant Romæ. Etenim literæ tuæ non solùm quid Romæ, sed etiam quid in Rep. neque solùm quid fieret, verùm etiam quid futurum esset, indicabant. Nunc nisi quid ex prætereunte viatore exceptum est, scire nihil possumus. Quare quanquam jam te ipsum exspecto,

ſpecto, tamen iſti puero, quem ad me ſtatim juſſi recurrere, da ponderoſam aliquam epiſtolam, plenam omnium non modò actorum, ſed etiam opinionum tuarum: ac diem, quo Romã ſis exiturus, cura ut ſciam. Nos in Formiano eſſe volumus uſque ad pridie Non. Majas: eò ſi ante eam diem non veneris, Romæ te fortaffe videbo. Nam Arpinum quid ego te invitem, *τηνχεί, ἀλλ' αγαθή κερότσοφθ, ἔτοι ἔγωγε, ἥς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδίω.* Hæc igitur. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P ATTICO S. P. D.

17.

Att. lib. 3. Epiſt. 14.

Quòd ad te ſcripſeram me in Epiro futurum: poſteaquam extenuari ſpem noſtram & evaneſcere vidi, mutavi conſiliũ, nec me Theſſalonicã commovi, ubi eſſe conſtitueram, quoad aliquid ad me de eo ſcriberes, quod proximis literis ſcripſeras fore, uti ſecundũ comitia aliquid de nobis in Senatu ageretur: id tibi Pompejum dixiſſe. Quã de re quoniam comitia habita ſunt, túque nĩl ad me ſcribis; perinde habebo, ac ſi ſcripſiſſes, nihil eſſe: meq; temporis non longinqui ſpe ductum eſſe moleſtè feram. Quem autem motum te videre ſcripſeras, qui nobis utilis fore videretur, eum nuntiant, qui veniunt, nullum fore. In T. Pl. Deſſ. reliqua ſpes eſt: quam ſi exſpectãro, non erit, quòd putes me cauſæ meæ, ac voluntati meorum deſuiſſe. Quòd me ſæpè accuſas, cur hunc meum caſum tam graviter feram, debes ignoſcere, cùm ita me afflictum videas, ut neminem unquam nec vide-

videris, nec audieris. Nam quòd scribis, te audire, me etiam mentis errore ex dolore effici: mihi verò mens integra est. Atque utinam jam in periculo fuisset, cum ego iis, quibus salutem meam charissimam esse arbitrabar, inimicissimis, crudelissimisque usus sum, qui ut me paulum inclinari timore viderunt, sic impulerunt, ut omni suo scelere, & perfidiâ abuterentur ad exitium meum. Nunc quoniam jam est Cyzicum nobis eundum, quòd rariùs ad me literæ perferentur, hoc velim diligentius omnia, quæ putâris me scire opus esse, perscribas. Quintum fratrem meum fac diligas, quem ego miser si incolumen relinquo, non me totum periisse arbitror. Vale. Non. Sextil.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

18.

Att. lib. 3. Epist. 13.

Ex tuis literis plenus sum exspectatione de Pompejo, quidnam de nobis velit, ut ostendat. Comitiam enim credo esse habita, quibus absolutis, scribis, illi placuisse agi de nobis. Si tibi stultus esse videor, qui sperem, facio tuo jussu: etsi scio, te iis epistolis me potius, & meas spes solitum esse remorari. Nunc velim mihi planè perscribas, quid videas. Scio nos nostris multis peccatis in hancærumnam incidisse, ea, si qui casus aliqua ex parte correxerint, minùs molestè feremus nos vixisse, & adhuc vivere. Ego propter viæ celebritatem, & quotidianam exspectationem rerum novarum non commovi me adhuc Thessalonicâ: sed jam extrudimur, non à Planço (nam is quidē retinet) verùm ac ipso loco
mini-

minimè appposito, ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epirum igitur, ut scripseram, non ivi, quòd subito mihi adversii nuntii venerant, & literæ, quare nihil esset necesse, quàm proximè Italiam esse. Hinc si aliquid à Comitiiis audierimus, nos in Asiam convertemus; neque adhuc stabat, quo potissimùm, sed scies. Vale. XII. Calend. Sex Thessalonicæ.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

19.

Att. lib. 4. Epist. 13.

Nestorius noster me per literas facit certio- rem, te Româ ad VI. Idus Maji putare profectum esse, tardiùs, quàm dixerat: quòd minùs valuisses: si jam meliùs vales, vehementer gaudeo. Velim domum ad tuos scribas, ut mihi libri tui pateant, non secus, ac si ipse adesses, cùm ceteri, tum Var- ronis. Est enim mihi utendum quibusdam rebus ex iis libris ad eos, quos in manibus habeo: quos ut spero, tibi valde probabo. Velim, si quid fortè novi habes, maximè à Quinto fratre, deinde à C. Cæsare, & si quid fortè de Comitiiis, de Rep. fortè (soles enim tu hæc festinè odorari) conscribas ad me. Si nihil habebis; tamen scribas aliquid. Nunquam enim mihi tua epistola, aut intempesti- va, aut loquax visa est. Maximè autem rogo, re- bus tuis, totòque itinere ex sententia confecto, nos quàm primùm revisas. Dionysium jube salve- re. Cura ut valeas.

M. T.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

20. *Att. lib. 5. Epist. 2. & 3.*

AD Sextum Iduum Maj. cùm has dabam literas ex Pompejano proficiscebar, ut eo die manerem in Trebulano apud Pontium, ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ sunt tertio abs te die. Eodem autem è Pompejano Philotimo dederam ad te literas, nec verò nunc erat sanè quid scriberem. Qui de Repub. rumores, scribe quæso. In oppidis enim summum video timorem, sed multa inania. Quid de iis cogites, & quando, scire velim. Ad quas literas tibi rescribi velis, nescio. Nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ semel in Trebulano redditæ sunt, quarum alteræ edictum Pub. Licinii habebant, (erant autem Non. Majis datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. Quàm vereor, ne quid fuerit *συνδαιόντων* in iis, quas non accepi, quibus rescribere vis. Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam dat mihi egregiam. Jam deest quid scribam, & licet * Beneventi: cogitabam hoc de nostra continentia & diligentia esse satis. Facimus satis L. Pontio. Ex Trebulano ad VI. Idus Maji. Vale.

* *Alii, Jam deest scribam, & licet Beneventi cogitabam, &c. Nihil est amplius quid scribam, & Beneventi potero scribere. Quid verò ad meam continentiam pertinet, puto hoc satis esse, qui L. Pontio, quamvis amico, pro hospitio satisfaciam.*

M. T.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

21.

Att. lib. 5. Epist. 6.

Tarentum veni ad XV. Calend. Jun. quòd Pontium statueram exspectare. Commodissimum duxi dies eos, quoad ille veniret, cum Pompejo consumere: eoque magis, quòd ei gratum esse id videbam. Quin etiam à me petierat, ut secum, & apud se essem quotidie, quod concessi libenter: multos enim ejus præclaros de Repub. sermones accipiam: instruar etiam consiliis idoneis ad hoc nostrum negotium. Sed ad te brevior jam in scribendo incipio fieri: dubitans Romæ ne sis, an jam profectus: quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potius, quàm committam, ut tibi, cum possint reddi à me literæ, non reddantur. Nec tamen jam habeo, quid aut mandem tibi, aut narrem. Mandavi omnia quidem, quæ tu ut polliceris, exhauries: narrabo, cum aliquid habebonovi. Illud tamen non desinam, dum te adesse putabo, de Cæsaris nomine rogare, ut confectum relinquant. Avidè exspecto tuas literas, maximè, ut noverim tempus profectiois tuæ. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

22.

Att. lib. 7. Epist. 4.

Dionysium flagrantem desiderio tui, nisi ad te, nec meherculè æquo animo, sed fuit concedendum. Quem quidem cognovi cum doctum (quod mihi jam antè erat notum) tum sanctum, plenum officii, studiosum etiam meæ laudis, frugi
homi-

hominem, ac, ne libertinum laudare videar, planè virum bonum. Pompejum vidi IV. Idus Decemb. fuimus unà horas duas fortasse: magnâ lætitiâ mihi visus est affici meo adventu: de triumpho hortari, suscipere partes suas: monere, ne antè in senatum accederem, quàm rem confecissem, ne dicendis sententiis aliquem Tribunum alienarem. Quid quæris? in hoc iudicio, & officio sermonis nihil potuit esse prolixius. De Rep. autem ita in eum locutus est, quasi non dubium bellum haberemus: nihil ad spem concordiæ. Planè illum ab se alienatum cùm antea intelligeret, tum verò proximè iudicasse. Venisse Hircium à Cæsare, qui esset illi familiarissimus, ad te non accessisse. Et cùm ille ad VIII. Idus Decemb. vesperi venisset, Balbus de tota re constituisset, ad VII. Iduum ad Scipionem ante lucem venisse, multa de nocte profectum esse ad Cæsarem, hoc illi *τερον ἐὼδες* videbatur esse alienationis. Quio multa? nihil me aliud consolatur, nisi quòd illum, cui etiam inimici alterum consulatum, fortuna summam potentiam dederat, non arbitròr fore tam amentum, ut hæc in discrimen adducat. Quod si ruere cœperit, ne ego multa timeo, quæ non audeo scribere, sed ut nunc est, ad III. Non. Jan. ad urbem cogito. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

23.

Att. lib. 7. Epist. 6.

Planè deest quod ad te scribam, nota omnia tibi sunt: nec ipse habeo à te quid expectem. Tantùm igitur nostrum illud solenne servemus, ut ne, quem

quem istuc euntem sinè literis dimittamus. De Rep. valdè timeo, nec adhuc ferè inveni, quod non concedendum putarem Cæsari, quod postularret potiùs, quàm depugnandum. Est illa quidem impudens postulatio, opinione valentior. Cur autem nunc primùm ei resistamus? & γὰρ αὐτὸς τὸδε μῆζον ἔποιτο κακόν, quàm cùm quinquennium prorogabamus, aut cùm absentis ratio haberetur, ferebamus. Nisi fortè hæc illi tum arma dedimus, ut nunc cum benè parato pugnaremus. Dices, quid tu igitur sensurus es? Non idem, quod dicturus. Sentiam enim omnia facienda, ne armis decertetur: dicam idem quod Pompejus, neque id faciam humili animo. Sed rursus hoc permagnum Reipub. malum est, & quodammodo mihi præter ceteros non rectum, me in tantis rebus à Pompejo dissidere. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

24.

Att. lib. 7. Epist. 10.

SUBITÒ consilium cœpi, ut antè quàm luceret, exirem, ne qui conspectus fieret, aut sermo, lictoribus præsertim laureatis. De reliquo neque herculè quid agam, nec acturus quid sim, scio: ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilii. Tibi verò quid suadeam, cujus ipse consilium exspecto? Cneus noster quid consilii ceperit capiátve nescio: adhuc in oppidis coarctatus, sed stupent omnes. Si in Italia consistat, erimus unà: sin cedet, *consilii-res est. Adhuc certè (nisi ego insanio) stultè omnia, & incautè. Tu quæso ad

ad me crebró scribe, vel quod in buccam venerit. Vale.

* *Alii, consilii res est adhuc incerti. Nisi, &c. omiſſa parentheſi, incautè agi judicio.*

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

25. *Att. lib. 7. Epist. 18.*

Nihil habeo, quod ad te scribam: quin etiam eam epistolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi; erat enim plena spei bonæ, quòd & concionis voluntatem audieram, & illum conditionibus usurum putabam, præsertim suis. Ecce tibi IV. Nonas Februar. manè accepi literas tuas, Philotimi, Furnii, Curionis ad Furnium: quibus irrident L. Cæsaris legationem, planè opressi videmur, nec quid consilii capiam, scio: nec me herculè de me laboro: de pueris quid agam non habeo. Capuam tamen proficiscebar hæc scribens, quòd faciliùs de Pompeji rebus cognoscerem. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

26. *Att. lib. 7. Epist. 19.*

Brevi loquentem me jam tempus ipsum facit, pacem enim desperavi. Bellum nostri nullum administrant. Cave enim putes, quicquam esse minoris his Coss. quorum ego jussu spe audiendi aliquid, & cognoscendi nostri apparatus, maximo imbri Capuam veni, pridie Nonas, ut eram jussus. Illi autem nondum venerant, sed erant venturi, inanes, imparati. C. autem Luceriæ dicebatur esse, & adire cohortes Legionum Accinarum non
firmis.

firmiffimarum. At illum ruerè nuntiant, & jam jamque adesse, non ut manum conferat, (quicum enim?) sed ut fugam intercludat. Ego autem in Italia *ἔρωατροθαυεῖν*, nec te id consulo: sin extra, quid ago? ad manendum, hyems, lictores, improvidi, & negligentes Duces: ad fugam hortatur amicitia Cnei, causa bonorum, turpitudine conjungendi cum Tyranno. Qui quidem incertum est, Phalarimne, an Pisistratum sit imitaturus. Hæc velim explices, & me juves consilio. Etsi te ipsum istic jam carere puto: sed tamen quantum poteris. Ego si quid hîc hodie novi cognovero, scies. Jam enim aderunt Coss. ad suas Nonas. Tuas quotidie literas exspectabo. Ad has autem cùm poteris, rescribas. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

M. T. C. ATTICO S. P. D.

27.

Att. lib. 7. Epist. 21.

PEdem in Italia video nullum esse, qui non in illius potestate sit. De Pompejo scio nihil, cùmque, nisi in navim se contulerit, exceptum iri puto. O celeritatem incredibilem! Hujus autem nostri. Sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor & crucior. Tu cædem non sine causa times, non quo minùs quicquam Cæsari expediat ad diuturnitatem victoriæ, & dominationis: sed video, quorum arbitrio sit acturus. Rectè sic censeo cedendum de oppidis iis: egeo consilii: quod optimum factu videbitur, facies. Cum Philotimo loquere, atque adeo Terentiam habebis Idib. Ego

D

quid

quid agam? quâ aut terrâ, aut mari persequar eum, qui ubi sit, nescio? Et si terrâ quidem, qui possum? Mari, quò trajiciam? Igitur istic me fac posse tutò. Multi enim hortantur: num etiam honesti? Nullo modo quidem. A te petam consilium, ut soleo. Explicari res non potest: sed tamen si quid in mentem venit, velim scribas, & ipse, quid sis acturus. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

28.

Att. lib. 7. Epist. 23.

Philotimi literæ me quidem non nimis, sed eos qui in his locis erant, admodum delectârunt. Ecce postridiè Cassii literæ Capuâ à Lucretio familiari ejus, Nigidium à Domitio Capuam venisse: cum dicere, Vibullium cum paucis militibus é Piceno currere ad Cn. Confestim insequi Cæsarem: Domitium non habere militum vim. Idem scripsit: Coss. Capuâ discessisse. Non dubito, quin Cneus in fuga sit: modò effugiat. A Consilio fugiendi, ut tu censes, absum. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

29.

Att. lib. 7. Epist. 24.

Cum dedissem ad te literas tristeis, & metuo ne veras, de Lucretii ad Cassium literis Capuam missis. Cephalio venit ad nos. Attulit etiam à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut soles. Omnia faciliùs credere possum, quàm quod scribitis, Pompejum exercitum habere. Nemo huc ita affert, omniaque quæ nolim. O rem miseram!

ma-

malas causas semper obtinuit, in optima concidit. Quid dicam, nisi illud? eum nescisse, neque enim erat difficile hoc nescisse. Erat enim ars difficilis rectè Rempub. regere. Sed jam, jamque omnia sciemus, & scribemus ad te statim. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

30.

Att. lib. 8. Epist. 7.

UNum etiam restat amico nostro ad omne dedecus, ut Domitio non subveniat. At nemo dubitat, quin subsidio venturus sit, ego non puto. Deseret igitur talem civem, & eos, quos unà scis esse, cum habeat præsertim & ipse cohortes triginta? Domitius (nisi me omnia fallunt) deseret: incredibiliter pertimuit: nihil spectat, nisi fugam, cui tu (video enim quid sentias) me comitem putas debere esse. Ego verò quem fugiam, habeo, quem sequar, non habeo. Quòd enim tu meum consilium laudas, & memorandū dicis, male, quòd dixerim, me cum Pompejo vinci, quàm cum istis vincere. Ego verò malo: sed cum illo Pompejo, qui tum erat, aut qui mihi esse videbatur. Cum hoc verò, qui ante fuit, quàm * sciat, aut quem fugiat, aut quò: qui nostra tradidit: qui patriam reliquit: Italiã deseruit: si malui, contigit, victus sum: quod superest, nec ista videre possum, quæ nunquam timui, ne viderem: nec meherculè istum, propter quem mihi non modò meis, sed memetipso carendum est. Ad Philotimum scripsi de viatico, sive à moneta (nemo enim solvit) sive ab Op-

piis tuis contubernalibus. Cætera apposita tibi mandabo. Vale.

* *Alii, quos unâ scis esse, cùm habeat præsertim & ipse cohortes XXX. Nisi me omnia fallunt, deseret. Incredibiliter, &c.*

C. POMP. PROC. M. T. C. IMP. S. P. D.

31. *Att. lib. 8. Epist. 14.*

Tuas literas libenter legi. Recognovi enim tuam pristinam virtutem etiam in salute communi. Coss. ad eum exercitum, quem in Appulia habui, venerunt. Magnopere te hortor pro tuo singulari perpetuóque studio in Remp. ut te ad nos conferas, ut communi consilio Reip. afflictæ opem, atque auxilium feramus. Censeo viâ Appiâ iter facias, & celeriter Brundusium venias. Cura, ut valeas.

C. POMP. PROC. L. DOM. PROC. S. P. D.

32. *Att. lib. 8. Epist. 18.*

Miror te ad me nihil scribere, & potiùs ab aliis quàm à te de Republ. certior me fieri. Nos, disjectâ manu, pares adversariis esse non possumus. Contractis nostris copiis spero nos & Reip. & saluti communi prodesse posse. Quamobrem cùm constituisses, ut Vibullius mihi scripserat, ad V. Id. Febr. Corfinio proficisci cum exercitu, & ad me venire, miror, quid causæ fuerit, quare consilium mutâris. Nam illa causa, quam mihi Vibullius scribit, levis est, te propterea moratum esse: quòd

quòd audieris Cæsarem firmo progressu in castrum Truentinum venisse. Quanto enim magis appropinquare adversarius cœperat, eò tibi celerius agendum erat, ut te mecum jungeres, priusquam Cæsar aut tuum iter impedire, aut ma abs te excludere posset. Quamobrem etiam te rogo, & hortor, id quod non destiti superioribus literis a te petere, ut primo quoque die Luceriam advenires, antequam copiæ, quas instituit Cæsar contrahere, in unum locum coactæ, nos à nobis distrahant. Sed si erunt, qui te impediunt, ut illas suas servant, æquum est me à te impetrare, ut cohorteis, quæ ex Piceno & Camerino venerunt, quæ fortunas suas reliquerunt, ad me missum facias. Vale.

CN. POMP. L. DOMITIO S. P. D.

33.

Att. lib. 8. Epist. 20.

Literæ mihi à te redditæ sunt ad XIV. Calend. Mart. in quibus scribis, Cæsarem apud Corfinium castra posuisse, quod putavi, & præmonui, fit, ut nec in præsentia committere tecum prælium velit, & omnibus copiis conductis te implicet, ne ad me iter expeditum tibi sit, atque istas copias conjungere optimorum civium possis cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus, quo magis etiam tuis literis sum commotus. Neque enim eorum militum, quos mecum habeo, voluntati satis confido, ut de omnibus fortunis Reip. dimicem. Neque etiam, qui ex delectibus conscripti sunt, à Coss. convenerunt. Quare da operam, si ullâ ratione etiam nunc efficere potes, ut

te explices, & huc quàm primùm venias, antequam omnes copiæ adversariorum conveniant. Neque enim celeriter ex delectibus huc homines convenire possunt: & si convenirent, quantum iis committendum sit, quod inter se ne noti quidem sunt, contra veteranas legiones, non te præterit. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

34.

Att. lib. 8. Epist. 21.

Lippitudinis meæ signum tibi fit librarii manus, & eadem causa brevitatis: etsi nunc quidem quod scriberem, nihil erat, omnis expectatio nostra erat in nuntiis Brundusinis. Si nactus hic esset Cn. nostrum, spes dubia pacis: sin ille antè transmisisset, exitiosi belli metus. Sed vidésne, in quem hominem inciderit Resp. ? quàm acutum ? quàm vigilantem ? quàm paratum ? Si meherculè nēmīnem occiderit, ne cuiquam quicquam ademerit, ab iis, qui eum maximè timuerant, maximè diligitur. Multum mecum municipales homines loquuntur, multum rusticani. Nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi villulas, nisi nummulos suos. Et vide quàm conversa res est: illum, quo antè confidebant, metuunt: hunc amant, quem timebant. Id quantis nostris peccatis, vitiisque venerit, non possum sine molestia cogitare. Quæ autem impendere putarem, scripseram ad te, & jam tuas literas expectabam. Vale.

C. CÆSAR. IMP. M. T. C. S. P. D.

35.

Att. lib. 9. Epist. 5.

CUm Furnium nostrum tantum vidissem, neque loqui, neque audire me commodè potuisset properantem, atque essem in itinere præmissis jam legionibus, præterire tamen non potui, quin & scriberem ad te, & illum mitterem, gratiasque agerem. Etsi hoc officium & feci sæpè, & sæpiùs mihi facturum videor: ita de me mereris. In primis à te peto, quoniam confido me celeriter ad urbem venturum, ut te ibi videam, ut tuo consilio, gratiâ, dignitate, ope omnium rerum uti possim. Ad propositum revertar: festinationi meæ, brevitati que literarum ignosces: reliqua ex Furnio cognosces. Vale.

C. CÆS. OPPIO ET COR. BALBO. S. P. D.

36.

Att. lib. 9. Epist. 8.

Gaudeo meherculè vos significare literis, quàm valde probetis ea, quæ apud Corfinium sunt gesta. Consilio vestro utar libenter, & hoc libentiùs, quòd mea sponte facere constitueram, ut quàm lenissimum me præberem, & Pompejum darem operam, ut reconciliarem. Tentemus hoc modo, si possumus, omnium voluntates recuperare, & diurnam victoriâ uti, quando reliqui crudelitate odiû effugere non potuerunt, neque victoriam diutiùs tenere præter unum L. Sullam, quem imitaturus non sum. Hæc nova sit ratio vincendi, ut misericordiâ, & liberalitate nos muniamus. Id enim quemadmodum fieri possit, nonnulla mihi in men-

tem veniunt, & multa reperiri possunt. De iis rebus rogo vos, ut cogitationem suscipiatis, Cn. Magium Pompeji præfectum apprehendi scilicet, & meo instituto usus sum, & eum statim missum feci. Jam duo præfecti fabrùm Pompeji in meam potestatem venerunt, & à me missi sunt. Si volent grati esse, debebunt Pompejum hortari, ut malit mihi esse amicus quàm iis, qui & illi, & mihi semper fuerunt inimicissimi: quorum artificiis effectum est, ut Resp. in hunc statum perveniret. Valete.

M. T. C. CÆSARI S. P. D.

37. *Att. lib. 9. Epist. 13.*

UT legi tuas literas, quas à Furnio nostro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad urbem essem, te velle uti meo consilio & dignitate meâ: minùs sum admiratus. De gratia & de ope quid significares, mecum ipse quærebam: spe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili, ac singulari sapientia, de otio, de pace, de concordia civium agi velle arbitrarer, & ad eam rationem existimabam satis aptam esse & naturam, & personam meam. Quod si ita est, & si qua de Pompejo nostro tuendo, & tibi, & Reip. reconciliando, cura te attingit; magis idoneum, quàm ego sum, ad eam causam profectò reperies neminem, & qui illi semper, & senatui, cùm primùm potui, pacis author fui. Nec sumptis armis belli ullam partem attigi, judicavique te eo bello violari, contra cujus honorem, populi Romani beneficio concessum inimici, atque invidi niterentur.

Sed

Sed ut eo tempore non modò ipse author dignitatis tuæ fui, verùm etiam cæteris author ad te adjuvandum: sic me nunc Pompeji dignitas vehementer movet. Aliquot enim sunt anni, cùm vos duos elegi, quos præcipuè colerem, & quibus essem, sicut sum, amicissimus. Quamobrem à te peto, vel potiùs precibus omnibus oro, & obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus vir, gratus, pius denique esse in maximi beneficii memoria possim. Quæ si tantùm ad me ipsum pertinerent, sperarem me à te tamen impetraturum: sed ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad Remp. pertinet, me & ad pacem utriusque vestrùm, & ad civium concordiam, per te quàm accommodatissimum conservari. Ego, cùm antea tibi de Lentulo gratias egissem, cùm ejus salutem, qui mihi fuerat, fuisses: tamen ejus literis lectis, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate, beneficioque misit, eandem me salutem à te accepisse putavi, quam ille: in quem, si me intelligis esse gratum, cura obsecro, ut etiam in Pompejum esse possim. Vale.

L. T. COR. BALBUS M. T. C. IMP. S. P. D.

38. *Att. lib. 9. Epist. 16.*

CÆsar nobis literas perbreves misit, quarum exemplum subscripsi. Brevitate Epistolæ scire poteris, eum valde esse distentum, qui tanta de re tam breviter scripserit. Si quid præterea novi fuerit, statim tibi scribam. Cæsar Oppio, Cornelioque S. Ad VII. Id. Mart. Brundisium veni: ad

mu-

murum castra posui: Pompejus est Brundusij: misit ad me C. Magium de Pace, quæ visa sunt, respondi. Hoc vos statim scire volui. Cùm in spem venero de compositione aliquid me conficere, statim vos certiores faciam. Valete. Quomodo me nunc putas, mi Cicero, torqueri; postquam rursus in spem pacis veni, ne qua res compositionem eorum impediatur? namque quod absens facere possum opto: quòd si unà essem, aliquid fortasse proficere possem. Nunc expectatione crucior. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

39.

Att. lib. 10. Epist. 2.

EGO cùm accepissem tuas literas Nonis Appi-
lis, quas Cephalio attulerat, essemque Min-
turnis postridiè mansurus, & inde protinus: su-
stinui me in Arcano fratris, ut dum aliquid cer-
tius afferretur, occultiore in loco essemus, age-
renturque nihilominus, quæ sinè nobis agi pos-
sunt. Jam adest, & animus ardet, nec est quic-
quam quò, & quà: sed hæc nostra erit cura, &
peritorum. Tu tamen quoad poteris, ut adhuc
fecisti, nos consilio juvabis. Res sunt inexpli-
cables, fortunæ sunt committenda omnia, sinè
spe conamur ulla. Melius si quid acciderit, mi-
rabimur. Dionysium nolim ad me profectum,
de quo ad me Tullia mea scripsit: sed & tempus
alienum est, & homini non amico nostra in-
commoda, tanta præsertim, spectaculo esse nol-
lem: cui te meo nomine inimicum esse nolo.
Vale.

CÆSAR IMP. M. T. C. IMP. S. D.

40. *Att. lib. 10. Epist. 9.*

ET si te nihil temerè, nihil imprudenter facturum judicâram, tamen permotus hominum famâ, scribendum ad te existimavi, & pro nostra benevolentia petendum, ne quo progredieris, inclinitâ jam re, qua integra etiam progrediendum tibi non existimâsses: Namque & amicitia gravio-rem injuriam feceris, & tibi minùs commodè consulueris, si non fortunæ obsecutus videbere. Omnia enim secundissima nobis, adversissima illis accidisse videntur: nec causam secutus (eadem enim tum fuit, cùm ab eorum consiliis abesse judicâsti) sed meum aliquod factum condemnâsse videbere: quo mihi gravius abs te nihil accidere potest: Quod ne facias, pro jure nostræ amicitia à te peto. Postremò quid viro bono, & quieto, & bono civi magis convenit, quàm abesse à civilibus controversiis? Quod nonnulli cùm probarent, periculi causâ sequi non potuerunt. Tu explorato & vitæ meæ testimonio, & amicitia judicio, neque tutius, neque honestius reperies quicquam, quàm ab omni contentione abesse. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

41.

Att. lib. 11. Epist. 18.

DE illius ab Alexandria discessu nihil adhuc rumoris: contraque opinio, valde esse impeditum. Itaque nec mitto, ut constitueram, Ciceronem, & te rogo, ut me hinc expedias. Quod

vis

vis enim supplicium levius est hac mansione. Hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium. Sive enim bellum in Italia futurum est, sive classibus utetur, hinc me esse minimè convenit quorum fortasse utrumque erit. Alterum certè intellexi omnino ex Oppii sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum via esset. Sed, ut eam flectas, te rogo. Nihil omnino jam exspecto, nisi miserum. Sed hoc perditius, in quo nunc sum, fieri nihil potest. Quare cum Antonio loquere velim: & cum istis, & rem ut poteris, expedias, & mihi quamprimùm de omnibus rebus rescribas. Vale. XII. Calend. Quintil.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

42.

Att. lib. II. Epist. 21.

Cum tuis dare possem literas, non prætermisi, etsi quid scriberem, non habebam. Tu ad nos & rariùs scribis, quàm solebas, & brevius: credo quia nihil habes, quod me putes libenter legere, aut audire posse. Verumtamen velim, si quid erit, qualecunque erit, scribas. Est autem unum, quod mihi sit optandum, si quid agi de pace possit: quod nulla equidem habeo in spe: sed quia tu leviter interdum significas, cogis me sperare, quod optandum vix est. Philotimus dicitur secedere Idibus Sex. nihil habeo de eo ampliùs. Tu velim ad ea mihi rescribas, quæ ad te antea scripsi. Mihi tantum temporis satis est, dum in pessimis rebus aliquid caveam, qui nihil unquam cavi. Vale. XI. Calend. Sextil.

M.

M. ANTONIUS COS. M. T. C. S. P. D.

43.

Att. lib. 14. Epist. 14.

O Ccupationibus est factum meis, & subitâ tuâ profectio, ne tecum coram de hac re agerem: quam ob causam vereor, ne absentia mea levior sit apud te. Quod si bonitas tua responderit iudicio meo, quod semper habui de te, gaudebo. A Cæsare petii, ut Sestium Clodium restitueret: impetravi. Erat mihi in animo etiam tum, sic uti beneficio ejus, si tu concessisses, quo magis laboro, ut tuâ voluntate id per me facere nunc liceat. Quod si duriores te ejus miseræ & afflictæ fortunæ præbes: non contendam ego adversus te, quanquam videor, deberet tueri commentarium Cæsaris. Sed meherculè si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare vis, facilem te profectò præbebis: & voles P. Clodium in spe optima puerum positum existimare, non te infectatum esse, cum potueris amicos paternos. Patere obsecro te pro rep. videri gessisse similitatem cum patre ejus: non contempseris hanc familiâ. Honestius enim & libentius deponimus inimicitias Reip. nomine susceptas, quâ contumaciæ: me deinde sine ad hanc opinionem jam nunc dirigere puerum; & tenero animo ejus persuadere, non esse tradendas poteris inimicitias. Quanquam tuam fortunam, Cicero, ab omni periculo abesse certum habeo: tamen arbitror, malle te quietam senectutem, & honorificam potius agere quàm sollicitam. Postremò meo jure te hoc beneficium rogo, nihil enim non tuâ causâ feci. Quod

si non impetro, per me Clodio daturus non sum, ut intelligas, quanti apud me authoritas tua sit: atque eo te placabiliorem præbeas. Vale.

M. T. C. PLANCO PROC. DES. S. P. D.

44.

Att. lib. 16. Epist. 20.

IGnosce mihi, quòd cùm antea accuratissimè de Buthrotiis ad te scripserim, eadem de re sæpiùs scribam. Non meherculè, mi Plance, facio, quòd parùm confidam, aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitia: sed cùm tanta res agatur Attici nostri, nunc verò etiam existimatio, ut id, quod probavit, Coss. nobis testibus & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cæsaris interfueramus, videbatur obtinere potuisse, præsertim cùm tota potestas ejus rei tua sit, ut ea, quæ Coss. decreverunt, secundùm Cæsaris decreta & responsa, non dicam comprobes, sed studiosè libentèrque comprobes. Id mihi sic erit gratum, ut nulla res gratior esse possit. Etsi jam sperabam, cùm has literas accepisses, fore, ut ea, quæ superioribus literis à te petiissemus, impetrata essent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nuntiatum erit, te id fecisse, quod magna cum spe expectamus. Deinde etiam confido fore, ut alio genere literarum utamur, tibi que pro tuo summo beneficio gratias agamus. Quod si acciderit, velim sic existimes, non tibi tam Atticum, cujus permagna res agitur, quàm me, qui non minùs laboro, quàm ille, obligatum fore. Vale.

M. T. C. CAPITONI S. P. D.

45

Att. lib. 16. Epist. 21.

Non dubito, qui mirere, atque etiam stomachere, quòd tecum de eadem re agam sæpiùs. Hominis familiarissimi, & mihi omnibus rebus conjunctissimi, permagna res agitur, Attici: cognovi ego tua studia in amicos, etiam in te amicorum: multum potes nos apud Plancum juvare. Novi humanitatem tuam. Scio quàm sis amicis jucundus. Nemo nos in hac causa plus juvare potest, quàm tu. Et res ipsa est firma, ut debet esse, quàm Coss. de consilii sententia decreverunt, cum & lege, & S. C. cognoscerent: tamen omnia posita putamus in Planci tui liberalitate: quem quidem arbitramur cum officii tui, & Reip. causâ decretum Coss. comprobaturum, tum libenter nostrâ causâ esse facturum. Adjuvabis igitur mihi Capito. Quod ut facias, vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

L I B E R I I I.

S E R V I U S S U L P I T I U S

M. T. CICERONI S. P. D.

I.

Fam. lib. 4. Epist. 5.

Posteaquàm mihi renuntiatum est de obitu Tulliaë filiaë tuæ, sanè quàm pro eo, ac debui, graviter molestéque tuli, communémque eam calamit-

si non impetro, per me Clodio daturus non sum, ut intelligas, quanti apud me authoritas tua sit: atque eo te placabiliorem præbeas. Vale.

M. T. C. PLANCO PROC. DES. S. P. D.

44.

Att. lib. 16. Epist. 20.

IGnosce mihi, quòd cùm antea accuratissimè de Buthrotiis ad te scripserim, eadem de re sæpiùs scribam. Non meherculè, mi Plance, facio, quòd parùm confidam, aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiae: sed cùm tanta res agatur Attici nostri, nunc verò etiam existimatio, ut id, quod probavit, Coss. nobis testibus & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cæsaris interfueramus, videbatur obtinere potuisse, præsertim cùm tota potestas ejus rei tua sit, ut ea, quæ Coss. decreverunt, secundùm Cæsaris decreta & responsa, non dicam comprobes, sed studiosè libentèrque comprobes. Id mihi sic erit gratum, ut nulla res gratior esse possit. Etsi jam sperabam, cùm has literas accepisses, fore, ut ea, quæ superioribus literis à te petiissemus, impetrata essent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nuntiatum erit, te id fecisse, quod magna cum spe expectamus. Deinde etiam confido fore, ut alio genere literarum utamur, tibi que pro tuo summo beneficio gratias agamus. Quod si acciderit, velim sic existimes, non tibi tam Atticum, cujus permagna res agitur, quàm me, qui non minùs laboro, quàm ille, obligatum fore. Vale.

M. T. C. CAPITONI S. P. D.

45

Att. lib. 16. Epist. 21.

Non dubito, qui mirere, atque etiam stomachere, quòd tecum de eadem re agam sæpiùs. Hominis familiarissimi, & mihi omnibus rebus conjunctissimi, permagna res agitur, Attici: cognovi ego tua studia in amicos, etiam in te amicorum: multùm potes nos apud Plancum juvare. Novi humanitatem tuam. Scio quàm sis amicis jucundus. Nemo nos in hac causâ plus juvare potest, quàm tu. Et res ipsa est firma, ut debet esse, quàm Coss. de consilii sententia decreverunt, cùm & lege, & S. C. cognoscerent: tamen omnia posita putamus in Planci tui liberalitate: quem quidem arbitramur cùm officii tui, & Reip. causâ decretum Coss. comprobaturum, tum libenter nostrâ causâ esse facturum. Adjuvabis igitur mihi Capito. Quod ut facias, vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

L I B E R III.

S E R V I U S S U L P I T I U S

M. T. CICERONI S. P. D.

I.

Fam. lib. 4. Epist. 5.

Posteaquàm mihi renunciatum est de obitu Tulliaë filiaë tuæ, sanè quàm pro eo, ac debui, graviter molestéque tuli, communémque eam calamit-

lami-

lamitatem existimavi. Qui si istic affuissem, neque tibi defuissem, coramque meum dolorem declarassem. Etsi genus hoc consolationis miserum atque acerbum est, propterea quia per quos id fieri debet, propinquos & familiares ipsi pari molestiâ afficiuntur, neque sinè lachrymis multis id conari queunt, ut magis ipsi videantur aliorum consolatione indigere, quàm aliis posse suum officiûm præstare: tamen quæ in præsentia mihi in mentem venerunt, decrevi brevi ad te perscribere: non quòd ea te fugere existimem, sed quòd forsitan dolore impeditus minùs ea perspicias. Quid est, quòd tantoperè te commoveat tuus dolor intestinus? cogita, quemadmodum adhuc fortuna nobiscum egerit: ea nobis crepta esse, quæ hominibus non minùs quàm liberi chara esse debent, patriam, honestatem, dignitatem, honores omnes: hoc uno incommodo addito, quid ad dolorem adjungi potuit? aut qui nō in illis rebus exercitatus animus callere jam debet. atq; omnia minoris existimare? An illis vicem, credo, doles? quoties in eam cogitationem necesse est, ut tu veneris, & nos sæpè incidimus, hisce temporibus non pessimè cum iis esse actum, quibus sinè dolore licitum est mortem cum vita commutare? Quid autem fuit, quod illam hoc tempore ad vivendum magnopere invitare posset? quæ res? quæ spes? quod animi solatium? ut cum aliquo adolescente primario conjuncta, ætatem ageret? licitum est tibi, (credo) pro tua dignitate ex hac juventute generû deligere, cujus fidei liberos tuos, te tutò committere putares. An ut ea libe-

ros ex se pareret, quos cùm florenteis videret, lætaretur? qui rem à parente traditam per se tenere possent? honores ordinatim in Repub. petituri essent? in amicorum negotiis libertate suâ uterentur? quid horum fuit, quod non priusquàm datum est, ademptum sit? At verò malum est liberos amittere. Malum, nisi hoc pejus sit, hæc sufferre & perpeti. Quæ res mihi non mediocrem consolationem attulit, volo tibi commemorare: si fortè eadem res tibi minuere dolorem possit. Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram versûs navigarem, cœpi regiones circumcirca prospicere: post me erat Ægina, ante Megara, dextrâ Pyræus, sinistrâ Corinthus: quæ oppida quodam tempore florentissima fuerunt: nunc prostrata, & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet mecum sic cogitare: Heu, nos homunculi indignamur, si quis nostrûm interiit, aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cùm uno loco tot oppidorum cadavera projecta jaceant! Visne tu te, Servi, cohiberè, & meminisse hominem te esse natum? Crede mihi, cogitatione eâ non mediocriter sum confirmatus. Hoc idem si tibi videtur, fac ante oculos tibi proponas: modò uno tempore tot viri clarissimi interierunt: de imperio præterea tanta diminutio facta est: omnes provinciæ conquassatæ sunt: in unius mulierculæ animula si jactura facta sit, tantoperè commoveris? Quæ, si hoc tempore non suum diem obiisset, paucis post annis tamen ei moriendum fuit: quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hisce rebus animum, ac cogitationem tuam avoca, atque ea potiùs remini-

scere, quæ digna tuâ personâ sunt: illam, quàm diu ei opus fuerit, vixisse: unâ cum Republ. fuisse: te patrem suum, prætorem, consulem, augurem vidisse: adolescentibus primariis nuptam fuisse: omnibus bonis propè perfunctam esse: cùm Resp. occideret, vitâ excessisse. Quid est, quod tu aut illa cum fortuna hoc nomine queri possitis? denique noli te oblivisci Ciceronem esse: & eum, qui aliis consueveris præcipere, & dare consilium: nec imitare malos medicos, qui in alienis morbis profitentur, sed tenere medicinæ scientiam: ipsi se curare non possunt: sed potiùs, quæ aliis tutè præcipere soles, ea tutè tibi subijce, atque apud animum propone. NULLUS DOLOR EST, QUEM NON LONGINQUITAS TEMPORIS MINUAT ATQUE MOLLIAT. Hoc te exspectare tempus tibi turpe est: ac non ei rei sapientiâ tuâ te occurrere. Quòd si quis etiam inferis sensus est: qui illius amor te fuit, pietâsque in omnes suos, hoc certè illa te facere non vult. Da hoc illi mortuæ: da ceteris amicis ac familiaribus, qui tuo dolore mœrent: da patriæ: ut si qua in re opus sit, operâ & consilio tuo uti possit. Denique quoniam in eam fortunam devenimus, ut etiam huic rei nobis serviendum sit: noli committere, ut quisquam te putet, non tam filiam, quàm Reip. tempora & aliorum victoriam lugere. Plura me ad te de hac re scribere pudet, ne videar prudentiæ tuæ diffidere. Quare si hoc unum proposuero, finem faciã scribendi. Vidimus aliquoties secundâ pulcherrimè te ferre fortunam, magnamque ex ea re te laudem adipisci: fac aliquando intelligamus,

ad-

adversam quoque te æquè ferre posse, neque id majus, quàm debeat, tibi onus videri: ne ex omnibus virtutibus hæc una tibi videatur deesse. Quod ad me attinet, cùm te tranquilliorè animo esse cognovero, de iis rebus, quæ hìc geruntur, quemadmodumque se provincia habeat, certiorè te faciam. Vale.

M. T. C. SERVIO Sulpitio S. P. D.

Fam. lib. 4. Epist. 6.

EGO verò, Servi, vellem, ut scribis, in meo gravissimo casu affuisses. Quantum enim præsens me adjuvare potueris & consolando, & propè æquè dolendo, facilè ex eo intelligo, quòd literis tuis lectis aliquantulum acquievi. Nam & ea scripsisti, quæ levare luctum possent: & in me consolando, non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti. Servius tamen tuus omnibus officiis, quæ illi temporì tribui potuerunt, declaravit, & quanti ipse me faceret, & quàm suum talem erga me animum tibi gratum putare fore: cujus officia jucundiora scilicet sæpè mihi fuerunt, nunquam tamen gratiora. Me autem non oratio tua solùm, & societas penè ægritudinis, sed etiam authoritas consolatur. Turpe enim esse existimo, me non ita ferre casum meum, ut tu tali sapientiâ præditus ferendum putas. Sed opprimor interdum: & vix resisto dolori, quòd ea me solatia deficiunt, quæ ceteris, quorum mihi exempla propono, simili in fortuna non defuerunt. Nam & Qu. Maximus, qui filium consularem clarum virum, & magnis rebus gestis ami-

fit: & L. Paulus, qui duos septem diebus, & nocte
 Gallus, & M. Cato, qui summo ingenio, summa
 virtute filium perdidit: iis temporibus fuerunt
 ut eos tamen ipsorum dignitas consolaretur ea
 quam ex Republ. consequerentur. Mihi autem
 amissis ornamentis iis, quæ ipse commemoras, quæ
 quæ eram maximis laboribus adeptus, unum ma-
 nebat illud solatium, quod ereptum est. Non ami-
 corum negotiis, non Reip. procuracione impedi-
 bantur cogitationes meæ, nihil in foro agere libe-
 bat: aspicere curiam non poteram: existimabam
 id quod erat, omnes me & industriæ meæ fructus
 & fortunæ perdidisse. Sed cum cogitarem hæc mihi
 tecum, & cum quibusdam aliis esse communia: &
 cum frangerem jam ipse me, cogere meque illa ferre
 tolleranter, habebam quod confugerem, ubi con-
 quiescerem, cujus in sermone & suavitate omnes
 curas, dolorésque deponerem. Nunc autem hoc
 tam gravi vulnere etiam illa, quæ consenuisse vide-
 bantur, recrudescunt: non enim, ut tum me
 Rep. mœstum domus excipiebat, quæ levaret: si-
 nunc domo mœrens, ad Rempub. confugere pos-
 sum, ut in ejus bonis acquiescam. Itaque & do-
 mo absum, & foro, quod nec eum dolorem, quem
 à Rep. capio, domus jam consolari potest, nec do-
 mesticum Resp. Quò magis te exspecto, teque vi-
 dere quamprimùm cupio: Major mihi ratio afferri
 nulla potest, quàm conjunctio consuetudinis, ser-
 monumque nostrorum: quanquam sperabam tuum
 adventum (sic enim audiebam) appropinquare
 Ego autem, cum multis de causis te exopto quam
 primùm

primùm videre, tum etiam, ut antè commentemur inter nos, quâ ratione nobis traducendum sit hoc tempus, quod est totum ad unius voluntatem accommodandum, & prudentis & liberalis, & (ut perspexisse videor) nec à me alieni, & tibi amicissimi. Quod cùm ita sit, magnæ tamen est deliberationis, quæ ratio sit ineunda nobis, non agendi aliquid, sed illius concessu & beneficio quiescendi. Vale.

M. T. C. LUCEIO Q. FILIO S. P. D.

3.

Att. lib. 5. Epist. 12.

COram me tecum eadem hæc agere sæpè conantem deterruit pudor quidam penè subrusticus, quæ nunc exponam absens audacius: epistola enim non erubescit. Ardeo cupiditate incredibili, neque ut ego arbitror, reprehendendâ, nomen ut nostrum scriptis illustretur & celebretur tuis. Quod etsi mihi sæpè ostendis te esse facturum: tamen ignoscas velim huic festinationi meæ. Genus enim scriptorum tuorum, etsi erat semper à me vehementer expectatum, tamen vicit opinionem meam: meque ita vel cepit, vel incendit, ut cuperem quàm celerrimè res nostras monumentis comendari tuis. Non enim me solùm commemoratio posteritatis ad spem quandam immortalitatis rapit, sed etiam illa cupiditas, ut vel autoritate testimonii tui, vel indicio benevolentiae, vel suavitate ingenii vivi perfruamur. Neque tamen hæc cùm scribebam, eam nescius, quantis oneribus premerere susceptarum rerum & jam institutarum: sed quia videbam, Italici belli & civilis historiã jam pene à te esse perfectam

fectam (dixerat autem mihi, te reliquas res ordiri) deesse mihi nolui, quin te admonerem, ut cogitares, conjunctè ne malles cum ceteris rebus nostra contexere, ut multi Græci fecerunt, Calisthenes Troicum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numantinum, qui omnes à perpetuis suis historiis ea, quæ dixi bella, separaverunt: tu quoque ita civilem conjurationem ab hostilibus externisq; bellis sejungeres. Equidem ad nostram laudem non multum video interesse: sed ad prosperationem meam quiddam interest, non te expectare donec ad locum venias, ac statim causam illam totam, & tempus arripere. Et simul si uno argumento unaque in persona mens tua tota versabitur, cerno jam animo, quantum omnia uberiora atque ornatiores futura sint. Neque tamen ignoro, quam impudenter faciam, qui primum tibi tantum oneris imponam (potest enim mihi denegare occupatio tua) deinde etiam ut ornas me, postulem. Quid si illa tibi non tantoperè videntur ornanda? SED TAMEN QUI SEMEL verecundiæ fines transierit, eum bene & naviter oportet esse impudentem. Itaque te planè etiam atque etiam rogo, ut & ornas ea vehementius, quam fortasse sentis, & in eo leges historiæ negligas, gratiamque illam (de qua suavissimè quodam in proëmio scripsisti) à qua te affici non magis potuisse demonstras, quam Herculem Xenophontium illum à voluptate. Ea si me tibi vehementius comendabit, nè aspernere, amorique nostro plusculum etiam quam concedit veritas, largiare. Quòd si te adducemus, ut hoc suscipias, erit (ut mihi persuadeo)

deo) materies digna facultate, & copiâ tuâ. A principio enim conjurationis usque ad reditum nostrum, videtur mihi modicum quoddam corpus confici posse, in quo & illâ poteris uti civilium commutationum scientiâ, vel in explicandis causis rerum novarum, vel in remediis incommodorum, cum & reprehendes ea, quæ vituperanda duces; & quæ placebunt, exponendis rationibus comprobabis. Et si liberius, ut consuevisti, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, insidias, proditorem notabis. Multam etiam casus nostri tibi varietatem in scribendo suppeditabunt, plenam cujusdam voluntatis, quæ vehementer animos hominum in legendo scripto retinere possit. Nihil est enim aptius ad delectationem Lectoris, quam temporum varietates, fortunæque vicissitudines, quæ etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt jucundæ. Habet enim præteriti doloris secunda recordatio delectationem: ceteris verò nulla perfunctis propria molestia, casus alienos sine ullo dolore intuentibus, etiâ ipsa misericordia est jucunda. Quem enim nostrum ille moriens apud Mantinæam EPAMINUNDAS non cum quadam miseratione delectat? qui tum denique sibi avelli jubet spiculum, posteaquâ ei percontanti dictum est, clypeum esse salvum: ut etiam in vulneris dolore æquo animo cum laude moreretur. Cujus studium in legendo non erectum Themistoclis fugâ, reditumque retinetur? Etenim ordo ipse Annalium mediocriter nos retinet, quasi enumeratione fastorum. At viri sæpè excellentis ancipites, variique

riique casus, habent admirationem, expectationem, lætitiã, molestiam, spem, timorem: si verò exitu notabili concluduntur, expletur animus jucundissimæ lectionis voluptate. Quod mihi acciderit optatius, si in hac sententia fueris, ut à continentibus tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecteris, secernas hanc quasi fabulam rerum, eventorumque nostrorum. Habet enim varios actus, multasque actiones, & consiliorum & temporum. Ac non vereor, ne assentatiunculâ quadam aucupari tuam gratiam videar, cum hoc demonstrẽ, me à te potissimum ornari, celebrarique velle. Neque enim tu is es, qui, qui sis, nescias: & qui non eos magis, qui te non admirentur, invidios, quàm eos, qui laudent assentatores arbitrere. Neque autem ego sum ita demens, ut me sempiternæ gloriæ per eum commendari velim, qui non ipse quoque in me commendando propriam ingenii gloriã consequatur. Neque enim Alexander ille gratiæ causâ ab Apelle potissimum pingi, & à Lysippo fingi volebat, sed quòd illorum artem cum ipsis, tum etiam sibi gloriæ fore putabat. Atque illi artifices corporis simulacra ignotis nota faciebant: quæ vel si nulla sint, nihilo sunt tamen obscuriores clari viri. Nec minus enim est Spartiãtes ille Agefilaus perhibendus, qui neque pictam, neque fictam imaginem suam passus est esse, quàm qui in eo genere laborarunt. Unus enim Xenophontis libellus in eo Rege laudando facilè omnes imagines hominum, statusque superavit. Atque hoc præstantius mihi fuerit, & ad
lati-

lætitiâ animi, & ad memoriæ dignitatem, si in tua scripta pervenero, quàm si in ceterorum: quòd non ingenium mihi solùm suppeditatum fuerit tuum (sicut Timoleonti à Timeo aut ab Herodoto Themistocli) sed etiam authoritas clarissimi & spectatissimi viri, & in Reip. maximis gravissimisque causis cogniti, atque in primis probati: ut mihi non solùm præconium (quod cùm in Sigæum venisset Alexander, ab Homero Achilli tributum esse dixit) sed etiam grave testimonium impertitum clari hominis magnique videatur. Placet enim Hector ille mihi Nævianus, qui non tantùm laudari se lætatur, sed addit etiam, à laudato viro. Quod si à te non impetro, hoc est, si qua te res impederit (neque enim fas esse arbitror, quicquam me rogantem abs te non impetrare) cogar forrassè facere, quod nonnulli sæpè reprehendunt: scribam ipse de me multorum tamen exemplo, & clarorum virorum. Sed quòd te non fugit, hæc sunt in hoc genere vitia, ut & verecundiùs ipsi de se scribant necesse est, si quid est laudandum: & prætereant, si quid fortè reprehendum est. Accedit etiam ut minor sit fides, minor authoritas, multi denique reprehendant, & dicant, verecundiores esse præcones ludorum Gymnicorum, qui cum ceteris coronam imposuerunt victoribus, eorùmque nomina magnâ voce pronuntiaverunt, cùm ipsi ante ludorum missionem coronâ donentur, alium præconem adhibeant, ne suâ voce ipsi se victores esse prædicent. Hæc nos vitare cupimus, & si recipis causam nõstram, vitabimus, idque ut facias, rogamus. Ac ne fortè mirere, cur, cùm

mihi

mihî sæpè ostenderis, te accuratissimè nostrorum temporum consilia atque eventus literis mandaturum, à te id nunc tantoperè, & tam multis verbis petamus. Illa nos cupiditas incendit, de qua initio scripsi festinationis: quòd alacres animo sumus, ut & ceteri viventibus nobis ex libris tuis nos cognoscant, & nosmetipsi vivi gloriolâ nostrâ perfruamur. His de rebus quid acturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi velim. Si enim suscipis causam, conficiam commentarios rerum omnium. Sin autem differs me in tempus aliud, coràm tecum loquar. Tu interea non cessabis, & ea quæ habes instituta, perpolies, nosque diliges. Vale.

M. T. C. T. P. ATTICO S. P. D.

4.

Att. lib. 8. Epist. 3.

MAximis & miserrimis rebus perturbatus sum. Coram mihi tecum potestas deliberandi non est, uti tamen tuo consilio volui. Deliberatio autem omnis hæc est: Si Pompejus Italiâ excedat (quod eum facturum esse suspicor) quid mihi agendum putes? & quòd faciliùs consilium dare possis, quid in utramque partem mihi in mentem veniat, explicabo brevi: Cùm merita Pompeji summa erga salutem meam, familiaritâsque, quæ mihi cum eo est, tum ipsa Reip. causa me adducit, ut mihi vel consilium meum cum illius consilio vel fortuna conjungenda esse videatur. Accedit illud, si maneo, & illum comitatum optimorum & clarissimorum civium desero, cadendum est in unius potestatem: qui etsi multis rebus significat se nobis

bis esse amicum, & ut esset, à me est (tutè scis) propter suspicionem hujus impendentis tempestat-
tis multò antè provisum: tamen utrumque confide-
randum est, & quanta ei fides habenda, & si ma-
ximè exploratum sit, eum nobis amicum fore, sit-
né viri fortis, & boni civis esse in ea urbe, in qua
cùm summis honoribus, imperiisque usus sit, res
maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo præ-
ditus: non futurus sit sui juris: subeundumque
periculum sit cum aliquo fortè dedecore: si quan-
do Pompejus Rempub. recuperârit. In hac parte
hæc sunt: Vide nunc quæ sunt in altera. Nihil
actum est à Pompejo nostro sapienter, nihil fortiter
adde etiam nihil, nisi contra consilium, authorita-
temque meam. Omitto illa vetera, quòd istum
in Remp. ille aluit, auxit, armavit: ille legibus C.
Metelli contra auspicia ferendis author: ille Galliæ
ulterioris adjunctor: ille gener: ille in adoptando
P. Clodio augur: ille restituendi mei, quàm reti-
nendi studiosior: ille Provinciæ propagator: ille
absentis in omnibus adjutor. Idem etiam tertio
consulatu, postquam esse defensor Reip. cœpit,
contendit, ut decem T. Pl. ferrent: ut absentis ra-
tio haberetur: quod idem ipse sanxit lege quadam
sua, Marcòque Marcello Coss. finienti provincias
Galias Cal. Mart. restitit. Sed ut hæc omittam,
quid fædius, quid perturbatius, hoc ab urbe di-
scessu? sive potius turpissimâ fugâ? quæ conditio non
accipienda fuit potius, quàm relinquenda patria?
Malæ conditiones erant, fateor, sed nunquid hoc
pejus? At recuperabit Remp. Quando? aut quid
ad

ad eam spem parati? Non ager Plenus amissus? non patefactum iter ad urbem? non pecunia omnis & publica & privata adversario tradita? Denique nulla causa, nullæ vires, nulla sedes, quò concurrant, qui Remp. defensam velint. Apulia delecta est, inanissima pars Italiæ, & ab impetu hujus belli remotissima fuga, & maritima opportunitas visa quæri desperatione. Invitè cepi Capuam, non quò munus illud defugerem, sed sinè causa, in qua nullus esset ordinum, nullus apertus privatorum dolor: bonorum autem esset aliquis, sed hebes, ut solet, & ut ipse sensissem, multitudo, & infimus quisque propensus in alteram partem, multi mutationis rerum cupidi. Dixi ipse me nihil suscepturum, sinè præsidio, & sinè pecunia. Itaque habui nihil omnino negotii, quod ab initio vidi, nihil quæri præter fugam. Eam si nunc sequor, quonam? cum illo non, ad quem cum essem profectus, cognovi in his locis esse Cæsarem, ut tutò Luceriam venire non possem. Infero mari nobis incerto cursu hyeme maximâ navigandum est. Age jam cum fratre, an sinè? cum filio? an quomodo? In utraque enim re summa difficultas erit, summus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunasque nostras? acrior, quàm in cæterorum, quòd putabit fortasse in nobis violandis aliquid se habere populare. Age jam has compedes, falces, inquam, hos laureatos, hæc efferre ex Italia quàm molestum est? qui autem locus erit nobis tutus, ut jam placatis utamur fluctibus, antequam ad illum venerimus? Quò autem, aut quâ,

quâ, nihil scimus. At si restitero, & fuerit nobis in hac parte locus, idem fecero, quod in Cinnæ dominatione, & Marii Tyrannide L. Philippus, quod L. Flaccus, quod Quintus Mutius: quoquomodo ea res huic quidem cecidit: qui tamen ita dicere solebat, se id fore videre, quod factum est: sed hoc malle quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. Aliter Thrasibulus, & fortasse meliùs. Sed est certa quædam illa Mutii ratio atque sententia: est etiam illa Philippi. Et cùm sit necesse servire tempori, & non amittere tempus cùm sit datum, sed in hoc ipso habent tamen iidem fasces molestiam. Sit enim nobis amicus, quod incertum est: sed sit, deferet triumphum, non acciperene periculosum sit; an accipere; invidiosum ad bonos? O rem, inquis, difficilem, & inexplicabilem. Atqui explicanda est, quâ autem fieri potest? Ac ne me existimâris ad manendum esse propensioem, quòd plura in eam partem verba fecerim: potest fieri, quod fit in multis quæstionibus, ut res verbosior hæc fuerit, illa verior. Quamobrem ut maxima de re æquo animo deliberanti, ita mihi des consilium velim. Navis & in Cajeta est parata nobis, & Brundusii. Sed ecce nuntii scribente me hæc ipsa noctu in Caleno, ecce literæ, Cæsarem ad Corfinium, Domitium Corfinii cum firmo exercitu, & pugnare cupiente: Non puto etiam hoc Cn. nostrum commissurum, ut Domitium relinquat: Etsi Brundisium Scipionem cum cohortibus duabus præmiserat, legionem à Fausto conscriptam, in Siciliam sibi placere à Coss. duci, scripserat ad Coss. Sed turpe Do-

mitium erit deserere, implorantem ejus auxilium : est quædam spes , mihi quidem non magna, sed in his locis firma , Afranium in Pirenæo cum Trebonio pugnâsse : pulsum Trebonium : etiam Fabium tuum transisse cum cohortibus. Summa autem, Afranium cum magnis copiis adventare. Id si est : in Italia fortasse manebitur. Ego autem cùm esset incertum iter Cæsaris (quòd vel ad Capuam, vel ad Luceriam iturus, putabatur) Leptam ad Pompejum misi cum literis, & ipse ne quò inciderem, reverti Formias. Hæc te scire volui, scripsi quæ sedatiore animo, quàm proximè scripseram, nullum meum judicium interponens, sed exquirens tuum. Vale.

M. T. C. DOLABELLÆ COS. S. P. D.

5.

Att. lib. 14. Epist. 19.

ET si contentus eram, mi Dolabella, tuâ gloriâ, fatisque ex ea magnam lætitiâ, voluptatem quæ capiebam : tamen non possum non confiteri, cumulari me maximo gaudio, quòd vulgo hominum opinio sociû me adscribat tuis laudibus. Neminem conveni (convenio autem quotidie plurimos : Sunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis causâ in hæc loca veniunt : præterea ex municipiis frequentes necessarii mei) quin omnes, cùm te summis laudibus ad cælum extulerunt, mihi continuò maximas gratias agunt. Negant enim se dubitare, quin tu meis præceptis, & consiliis obtemperans præstantissimum te civem & singularem Cos. præbeas. Quibus ego, quamquam verissimè
possim

possim respondere, te quæ facias, tuo iudicio, & tuâ sponte facere; nec cuiusquam egere consilio: tamen neque planè assentior, ne imminuam tuam laudem, si omnia à meis consiliis profecta videntur: neque valdè nego. Sum enim avidior etiam quàm satis est gloriæ: & tamen non alienum est dignitate tuâ, quod ipsi Agamemoni Regi Regum fuit honestum, aliquem in consiliis capiendis Nestorem habere; mihi verò gloriosum, te juvenem Coss. florere laudibus, quasi alumnum disciplinæ meæ L. quidem Cæsar, cum ad eum ægrotum Neapolim venissem, quanquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen antè quàm me planè salutaverat: O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cum tantum vales apud Dolabellam, quantum si ego apud fororis filium valerem, jam salvi esse possemus. Dolabellæ verò tuo & gratulor, & gratias ago: quem quidem post te Consulem solum, possum verè consulem dicere. Deinde multa de factis, & de re gesta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil Reipubl. salutarius testatus est. Atque hæc una vox omnium est. A te autem peto, ut me, hanc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere, meque aliqua ex parte in societatem tuarum laudum venire patiari. Quamquam mi Dolabella (hæc enim jocatus sum) libentius omnes meas, si modò sint aliquæ meæ laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam cum te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti, tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquam in amore

mihi

mihi fuerit ardentius. nihil est enim (mihi crede)
virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius.
Semper amavi, ut scis, M. Brutum, propter ejus
summum ingenium, suavissimos mores, singularem
probitatem, atque constantiam: tamen Idibus Mart.
tantum accessit ad amorem, ut mirarer, locum fuisse
augendi in eo, quod mihi jam pridem cumulat-
um etiam videbatur. Quis erat qui putaret ad
eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid
accedere? Tantum accessit, ut mihi nunc denique
amare videar, antè dilexisse. Quare quid est, quod
ego te hortor, ut dignitati & gloriæ servias: Pro-
ponam tibi claros viros, quod facere solent qui
hortantur? Neminem habeo clariorem quàm te
ipsum: te imitere oportet, tecum ipse certes, nec
licet quidem tibi jam, tantis rebus gestis, non tui
similem esse. Quòd cum ita sit, hortatio non est
necessaria; gratulatione magis utendum est. Con-
tigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut sum-
ma severitas animadversionis, non modò non invi-
diosa, sed etiam popularis esset, & cum bonis omni-
bus, tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi for-
tunâ quadam contigisset, gratulare felicitati tuæ:
sed contigit magnitudine cum animi, tum etiam
ingenii, atque consilii. Legi enim concionem tu-
am, nihil illa sapientius. Ita pedetentim tum ac-
cessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa
maturitatem tibi animadvertendi omnium con-
sensu daret. Liberasti igitur & urbem periculo, &
civitatem metu. Neque solùm ad tempus maxi-
mam utilitatem attulisti: sed etiam ad exemplum.

Quo

Quo factò intelligere debes, in te positam esse Rempubl. tibiq̄ue non modo tuendos, sed etiam ornandos illos viros, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coràm plura propediem, ut spero. Tu quoniam Rempubl. nosque conservas, fac ut diligentissimè teipsum, mi Dolabella, custodias. Vale.

M. T. C. BRUTO S. P. D.

6.

B. 3

Nostræ res meliori loco videbantur. Scripta enim ad te certò scio, quæ gesta sunt, quales tibi sæpè scripsi Consules, tales extiterunt. Cæsaris verò pueri mirifica indoles virtutis, utinam tam facilè eum florentem, & honoribus, & gratiâ regere, ac tenere possimus, quàm facilè adhuc tenuimus. Est omnino illud difficiliùs: sed tamen non diffidimus. Persuasum est enim adolescenti, & maximè per me, ejus operâ nos esse salvos: & certè nisi is Antonium ab urbe avertisset, periissent omnia. Tri-duo verò, aut quatruiduo ante hanc rem pulcherri-mam, timore quodam perculsa civitas tota ad te se cum conjugibus, & liberis effundebat, eadem recreata ad XII. Calend. Maji te huc venire, quàm se ad te ire malebat: quo quidem die magnorum meorum laborum, multarumque vigiliarum fructum cepi maximum, si modò est aliquis fructus ex solida, veraque gloria. Nam tantæ multitudinis, quantam capit urbs nostra, concursus est ad me factus, ea cum usque in Capitolium deductus, maximo clamore, atq; plausu in rostris collocatus sum.

F

Nihil

Nihil est in me inane, neque enim debet. Sed tamen omnium ordinum consensus, gratiam actio, congratulatioque me commovet, propterea quod popularem me esse in populi salute præclarum est. Sed hæc te malo ab aliis audire. Me velim de tuis rebus, consiliisque facias diligentissime certiolem. Illudque consideres, ne tua liberalitas dissolutio videatur. Sic sentit Senatus, sic Populus Romanus: nullos unquam hostes digniores omni supplicio fuisse, quam eos cives, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt: quos quidem ego omnibus sententiis ulciscor, & persequor, omnibus bonis approbantibus. Tu quid de hac re sentias, tui iudicii est. Ego sic sentio, trium fratrum unam, & eandem esse causam. Consules duos, bonos quidem, sed duntaxat bonos amissimus. Hircius quidem in ipsa victoria occidit, cum paucis diebus magno prælio antè vicisset. Nam Pansa fugerat, vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hostium Brutus persequitur, & Cæsar. Hostes autem omnes iudicati, qui M. Antonii sectam secuti sunt. Itaque Senatusconsultum plerique interpretantur etiam ad tuos, sive captivos, sive dedititios pertinere. Equidem nihil differui durius, cum nominatim de C. Antonio decernerem: quod ita statueram, à te cognoscere causam ejus Senatuum oportere. X. Calend. Maji.

M. BRUTUS CICERONI. S. P. D.

B. 4.

Quantâ sim lætitiâ affectus cognitis rebus Bruti nostri, & consulum, facilius est tibi existimare quam

quàm mihi scribere, cùm alia laudo, & gaudeo accidisse, tum quòd Bruti eruptio non solum ipsi salutaris fuit, sed etiam maximo ad victoriam adjumento. Quòd scribis, trium Antoniorum unam atque eandem causam esse, quid ego sentiam, mei iudicii esse statuo nihil, nisi hoc Senatùs, aut populi Romani iudicium esse de his civibus, qui pugnantes non interierint. At hoc ipsum (inquires) iniquè facis, quòd hostilis animi in Remp. homines cives appelles: imò justissimè. Quod enim nondum Senatus censuit, nec populus Romanus iussit, id arroganter non præjudico, neque revoco ad arbitrium meum. Illud quidem non mutuo, quod ei, quem me occidere res non coëgit. neque crudeliter quicquam eripui, neque dissolutè quicquam remisi: habuique in mea potestate quoad bellum fuit. Multò quidem honestiùs iudico magisq; quod concedere possit Respub. miserorum fortunà non delectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem, & arrogantiam incendere possint. Qua in re Cicero vir optime, ac fortissime, mihi que meritò & meo nomine, & Reipubl. carissime, nimis credere videris spei tuæ: statimque ut quisque aliquid rectè fecerit omnia dare, ac permittere, quasi non liceat traduci ad mala consilia corruptum largitionibus animum. Quæ tua est humanitas, æquo animo te moneri patieris, præsertim de communi salute: facies tamen quod tibi visum fuerit, etiam ego, cùm me docueris. Nunc Cicero, nunc agendum est, ne frustra oppressum esse Antonium gavisi simus: néve semper primi cujusque mali ex-

cidendi causa sit, ut aliud renascatur illo pejus. Nihil jam neq; opinantibus, aut patientibus nobis adversi evenire potest: in quo non cum omnium culpa, tum præcipuè tua futura sit, cujus tantam auctoritatem Senatus, ac Populus Romanus non solum esse patitur, sed etiam cupit, quanta maxime in libera civitate unius esse potest: quam tu non solum bene sentiendo, sed etiam prudenter tueri debes. Prudentia porrò, quæ tibi superest, nulla abs te desideratur, nisi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tuæ virtutes. Unum hoc grato animo, liberali quæque profectum, cautiorem, ac moderatiorem liberalitatem desiderat. Nihil enim Senatus cuiquam dare debet, quod malè cogitantibus exemplo, aut præsidio sit. Itaque timeo de Consulatu, ne Cæsar tuus altiùs se ascendisse putet decretis tuis, quàm inde, si Consul factus sit, descensurum. Quòd si Antonius ab alio relictum Regni instrumentum occasionem regnandi habuit, quonam animo fore putas, si quis authore non Tyranno interfecto, sed ipso Senatu putat se imperia quælibet concupiscere posse? Quare tum & facilitatem, & providentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cœpero, Cæsarem honoribus, quos acceperit, extraordinariis fore contentum. Alienæ igitur (inquies) culpæ me reum facies? prorsus alienæ, si provideri potuit, ne existeret, quod utinam jam inspectare possis timorem de illo meum. His literis scriptis, te Consulem factum audivimus: tum verò incipiam proponere mihi

remp.

remp. justam, & jam suis nitentem viribus, si istuc videro. Filius valet, & in Macedoniam cum equitatu præmissus est. Idibus Majis ex castris. Vale.

M. T. C. ET Q. TIRONI S. P. D.

8.

Fam. lib. 16. Epist. 9.

NOS à te, ut scis, discessimus ad IV. Nonas Novemb. Leucadem venimus ad VIII. Idus Nov. ad VII. Actium : ibi propter tempestatem ad VI. Idus morati sumus : inde ad V. Idus Corcyram bellissimè navigavimus. Corcyræ fuimus usque ad XVI. Cal. Dec. tempestatibus retenti : Ad XV. Calend. Decemb. à portu Corcyræorum ad Cassiopem stadia CXX. processimus. Ibi retenti ventis fuimus usque ad IX. Calend. Interea qui cupidè profecti sunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die cœnati solvimus. Inde austro lenissimo, cœlo sereno nocte illâ, & die postero in Italiam ad Hydruntem ludibundi pervenimus : eodemque vento postridie (id erat ad VII. Calend. Decemb) horâ quartâ Brundisium venimus : eodemque tempore simul nobiscum in oppidum introiit Terentia, quæ te facit plurimi. Ad V. Calend. Decemb. servus Cn. Plancii Brundisii tandem aliquando mihi à te expectatissimas literas reddidit, datas Idibus Nov. quæ me molestiâ valdè levârunt : utinam omnino liberâssent. Sed tamen Asclapo medicus planè confirmat, propediç te valentem fore. Nunc quidem ego te hortor, ut omnem diligentiam adhibeas ad convalescendum. Tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me novi. Scio te

omnia facturum, ut nobiscum quàm primùm sis. Sed tamen ita velim, ut ne quid properes. Symphoniam Lysonis velim vitâsses, ne in quartam hebdomadam incideres. Sed quando pudori tuo maluisti obsequi, quàm valetudini, reliqua cura. Curio misi, ut medico honos haberetur, & tibi daret, quod opus esset: me, cui iussisset, curaturum equum, & multum Brundusii tibi reliqui. Romæ vereor ne ex Calend. Jan. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modicè. Reliquum est, ut te hoc rogem, & à te petam, ne temerè naviges: Solent nautæ festinare quæstûs sui causâ. Cautus sis mihi Tiro: mare magnum, & difficile tibi restat. Si poteris cum Messinio: (cautè is solet navigare) sin minùs, cum honesto aliquo homine, cujus auctoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, teque nobis incolumen præstiteris, omnia à te habebō. Etiam atque etiam noster Tiro vale. Medico, Curio, Lysoni de te scripsi diligentissimè. Vale, salve.

L I B E R IV.

MARCUS TULLIUS CICERO
SERVIO SULPITIO S. P. D.

I. *Fam. lib. 13. Epist. 17.*

MArcus Curius, qui Patris negotiatur, multis & magnis de causis à me diligitur. Nam & amicitia per vetus mihi cum eo est, ut primùm in forum venit, instituta: & Patris cum aliquoties antea, tum proximè hoc miserrimo bello Domus
ejus

ejus tota mihi patuit. Quà, si opus fuisset, tam
 essem usus, quàm meâ. Maximum autem mihi
 vinculum cum eo est, quasi sanctioris cujusdam ne-
 cessitudinis, quòd est Attici nostri familiarissimus,
 eumque unum præter cæteros observat, ac diligit:
 quem si tu jam fortè cognovisti, puto me hoc,
 quod facio, facere seriùs. Eâ enim est humanitate,
 & observantiâ, ut eum tibi jam ipsum per se com-
 mendatum putem. Quod tamen si ita est, magno-
 perè à te quæso, ut ad eam voluntatem, si quam
 in illum ante has meas literas contulisti, quàm
 maximus postea commendatione cumulus acce-
 dat. Sin autem propter verecundiam suam mi-
 nùs se tibi obtulit, aut eum nondum habes satis
 cognitum, aut si quæ causa est, cur majoris com-
 mendationis indigeat: sic tibi eum commendo, ut
 neque majore studio quemquam, neque justiori-
 bus de causis commendare possim. Faciamque id,
 quod debent facere ii, qui religiosè, & sinè am-
 bitione commendant. Spondebo enim tibi vel po-
 tiùs spondeo, in meque recipio, eos esse M. Curii
 mores, eamque tum probitatem, tum etiam hu-
 manitatem, ut eum & amicitia tuâ, & tam accura-
 tâ commendatione, si tibi sit cognitus, dignum sis
 existimaturus. mihi certè gratissimum feceris, si
 intellexero, has literas tantum quantum scribens
 confidēbam, apud te pondus habuisse. Vale.

M. T. C. QU. THERMO PROP. S. P. D.

2.

Fam. lib. 13. Epist. 57.

Quò magis quotidie ex literis, nuntiisque bel-
 lum magnum esse in Syria cognosco, cò vehe-

mentius à te pro nostra necessitudine contendo, ut mihi M. Annejum legatum primo quoque tempore remittas. Nam ejus operâ, consilio, scientiâ rei militaris, vel maximè intelligo me, & Rempublicam adjuvari posse. Quod nisi tanta res ejus ageretur: nec ipse adduci potuisset, ut à me discederet: neque ego, ut eum à me dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci cogito circiter Cal. Maji, ante eam diem Annejus ad me redeat, oportet. Illud quod tecum & coràm, & per literas diligentissimè egi, id & nunc etiam atque etiam rogo, curæ sit tibi, ut suum negotium, quod habet cum populo Sardonio, pro causæ veritate, & pro sua dignitate conficiat. Intellexi ex tua oratione, cum tecum Ephesi locutus sum, te ipsius M. Anneji causâ omnia velle. Sed tamen sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse, quàm si intellexero, per te illum ipsum negotium ex sententia confecisse, idque quamprimùm ut efficias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. P. SILIO PROP. S. P. D.

3.

Fam. lib. 13. Epist. 63.

Non putavi fieri posse, ut mihi verba deessent, sed tamen in M. Lænio commendando defunt. Itaque rem tibi exponam paucis verbis, sed tamen ut planè perspicere possis voluntatem meâ. Incredibile est, quanti faciamus & ego, & frater meus, qui mihi carissimus est, M. Lænum: id fit, cum plurimis ejus officiis, tum summâ ejus probitate, & singulari modestiâ. Eum ego à me invitissimus dimisi, tum propter familiaritatem, &

con-

consuetudinis suavitatem, tum quòd consilio ejus fidei, ac bono libenter utebar. Sed vereor, ne jam mihi superesse verba putes, quæ dixeram de futura. Commendo tibi hominem, sicut intelligis me, de quo ea suprâ scripserim, debere commendare. A teque vehementer etiam atque etiam peto, ut, quod habet in tua provincia negotii, expedias: quod tibi videbitur rectum esse, ipsi dicas. Hominem facillimum, liberalissimumque cognosces. Itaque te rogo, ut eum, solutum, liberum, confectis ejus negotiis per te, quamprimùm ad me remittas. Id mihi, fratrique meo gratissimum feceris. Vale.

M. T. ET CICERO, TERENCEIA, ET TULLIA, Q. F. ET Q. F. TIRONI S. D.

4.

Fam. lib. 16. Epist. 10.

ET si opportunitatem operæ tuæ omnibus locis desidero: tamen non tam meâ, quàm tuâ causâ, doleo, te non valere. Sed quando in quartanam conversa est vis morbi (sic enim scribit Curius) spero te, diligentiam adhibitâ, etiam firmiorem fore. Modò fac id, quod humanitatis tuæ est, ne quid aliud cures hoc tempore, nisi ut quàm commodissimè convalescas. Non ignoro, quantum ex desiderio labores: sed erunt omnia facilia, si valebis: festinare te nolo, ne nausæ molestiam suscipias æger, & periculosè hyeme naviges. Ego ad urbem accessi pridie Nonas Januarii, obviam mihi sic est proditum, ut nihil fieri potuerit honoratiùs, sed incidi in ipsam flammam civilis discordiæ, vel potiùs belli

belli: cui cùm cuperem mederi, & ut arbitror, possem, cupiditates certorum hominum (nam ex utraque parte sunt, qui pugnare cupiant) impedimento mihi fuerunt: omnino & ipse Cæsar amicus noster minaces ad Senatum, & acerbas literas miserat: & erat adhuc impudens, qui exercitum, & provinciam invito Senatu teneret: & Curio meus eum incitabat. Antonius quidem noster, & Qu. Cassius, nullâ vi expulsi, ad Cæsarem, cum Curione profecti erant, posteaquam Senatus consulibus, prætoribus, tribunis plebis & nobis, qui proconsules sumus, negotium dederat, ut curaremus, ne quid Respubl. detrimenti caperet: nunquam majore in periculo civitas fuit: nunquam improbi cives habuerunt paratiorem ducem: omnino ex hac quoque parte diligentissimè bellum comparatur. Id fit autoritate, & studio Pompeji nostri, qui Cæsarem serò cœpit timere. Nobis inter has turbas Senatus tamen frequens flagitavit triumphum: sed Lentulus Consul, quo majus suum beneficium faceret, simul atque expediisset, quæ essent necessaria de Republica, dixit se relaturum. Nos agimus nihil cupidè, eoque est nostra plaris autoritas. Italiæ regiones descriptæ sunt, quam quisque partem tueretur. Nos Capuam sumpsimus. Hæc te scire volui. Tu etiam atque etiam cura, ut valeas, literasque ad me mittas, quotiescunque habebis cui des. Etiam atque etiam valeas. Datum pridie Idus Januarii.

M. T. C. CN. POMPEJO PROC. S. D.

5. *Att. lib. 8. Epist. 15.*

CUM ad te literas misissem, quæ tibi Canusii red-
ditæ sunt, suspicionem nullam habebam, te
Reip. causâ mare transiturum, eramque in spe ma-
gna, fore, ut in Italia possemus aut concordiam
constituere, quâ mihi nihil utilius videbatur, aut
Rempublicam summa cum dignitate defendere.
Interim nondum meis litteris ad te perlatis, ex iis
mandatis, quæ Dialio ad Coss. dederas, certior tui
consilii factus, non expectavi dum mihi à te literæ
redderentur, confestimque cum Q. Fratre, & cum
liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi.
Cùm Theanum & Sidicinum venissem, C. Missius fa-
miliaris tuus, aliique complures attulerunt, Cæsa-
rem iter habere Capuam, & eo ipso die mansurum
esse Eserniæ. Sanè sum commotus, quod si ita esset,
non modò iter meum interclusum, sed me ipsum
planè exceptum putabam. Itaque tum Cales pro-
cessi, ut ibi potissimum consisterem, dum certum
nobis ab Esernia de eo, quod audieram, referretur.
At mihi cùm Calibus essem, affertur literarum tua-
rum exemplum, quas tu ad Lentulum Coss. misis-
ses. Hæ scriptæ sic prætant: literas tibi à L. Domi-
tio ad XIII. Calend. Martias allatas esse, earumque
exemplum subscripseras, magnique interesse Rei-
publicæ scripseras, omnes copias primò quoque
tempore in unum locum convenire, & ut præsidii
quod satis esset, Capuæ relinqueret. His ego lite-
ris lectis in eadem opinione fui, qua reliqui omnes,

te cum omnibus copiis ad Corfinium esse venturum: quò mihi, cum Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter esse non arbitrabar. Cum res in summa exspectatione esset, utrumque simul audimus, & quæ Corfinii acta essent, & te iter Brundisium facere cœpisse. Cumque nec mihi, nec meo fratri dubium esset, quin Brundisium contenderemus, à multis, qui Samnio Apuliâque veniebant, admoniti sumus, ut caveremus, ne exciperemur à Cæsare: quòd is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiam, quam nos posse nos, eò quò intenderat, venturus esset. Quod cum ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas nostra non solum nobis, sed etiam Reipublicæ noceret: cum præsertim non dubitarem, quin si etiam nobis tutum iter fuisset, te tamen jam consequi non possemus. Inde primo accepimus tuas literas Canusio ad X. Calend. Mart. datas, quibus nos hortaris, ut celerius Brundisium veniamus, quas cum accepissemus ad III. Calend. Mart. non dubitabamus, quin tu jam Brundisium pervenisses: nobisque iter illud omnino interclusum videbatur, neque minus nos esse captos, quam qui Corfinium venissent. Neque enim eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilominus, qui regionibus exclusi, intra præsidia, atque intra arma aliena venissent. Quod cum ita sit, maximè vellẽ primum semper tecum fuisse: quod quidem tibi ostenderam, cum à me Capuam rejiciebam. Quod feci non vitandi oneris causâ, sed

sed quòd videbam teneri illam urbem sinè exercitu non posse : accidere autem mihi nolebam, quod doleo viris fortissimis accidisse. Quoniam autem tecum ut essem, non contigit, utinam tui consilii certior factus essem : nam suspicione assequi non potui, quòd omnia priùs arbitratus sum fore, quàm ut hæc Reipubl. causa in Italia non posset duce te consistere. Neque verò nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam Reipublicæ lugeo. Nec, si ego quid tu sis, securus non perspicio, idcirco minùs existimo, te nihil nisi summâ ratione fecisse, meâque semper fuerit sententia, primùm de pace vel iniqua conditione retinenda, deinde de urbe (nam de Italia quidem nihil mihi unquam ostenderas) meminisse te arbitror. Sed mihi non sumo, ut meum consilium valere debuerit : secutus sum tuum, neque id Reipublicæ causâ, de qua desperavi, quæ & nunc afflicta est, nec excitari sinè civili perniciosissimo bello potest : sed te quærebam, tecum esse cupiebam : neque ejus rei facultatem, si qua crit, prætermittam. Ego me in hac omni causa facilè intelligebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. Primùm enim præ me tuli, me nihil malle, quàm pacem : non quia eadem timerem, quæ illi : sed ea bello civili leviora ducebam. Inde suscepto bello, cum pacis conditiones ad te adferri, à teq; ad ea honorificè, & tardè responderi viderem, dixi meam tecum rationem, quâ tibi facilè me probaturû pro tuo in me beneficio arbitrabar. Memineram me esse unum, qui pro meis maximis in reipublicam meritis supplicia miserrima, & crudelissima

lissima pertulifsem: me esse unum, qui si offendifsem ejus animum, cui tum, cùm jam in armis effemus, Consulatus tamen alter & triumphus amplifsimus deferebatur, subjiceret iisdem præliis, ut mea persona semper ad improborum Civium impetus aliquid videretur habere populare. Atque hæc non ego prius sum suspicatus, quàm mihi palàm denuntiata sunt: neque ea tam pertimui, si subeunda essent, quàm declinanda putavi, si honestè vitare possem. Quoniam brevem illius temporis, dum in spe pax fuit, rationem nostram vides: reliquis facultatem res ademit. Iis autem, quibus non satisfacio, facilè respondeo: neque enim ego amicior C. Cæsari unquam fui quàm illi: neque illi amiciorès Reip. quàm ego. Hoc inter me & illos interest: quòd cùm & illi cives optimi sint, & ego ab ista laude non absim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram velle, illi armis disceptari maluerunt quæ quoniam ratio omiffa est, perficiam profectò, ut neque Respubl. civis à me animum, neque tu amici desideres. Vale.

CNEUS POMPEJUS M. MARCELLO, ET
LENTULO COSS. S. D.

6.

Att. lib. 8. Epist. 17.

EGO quòd existimabam dispersos nos, neque Reip. utiles, neque nobis præsidio esse posse, idcirco ad L. Domitium literas mihi, primùm ut ipse cum omni copia ad nos veniret: si de se dubitaret, ut cohortes XIX. quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. Quod veritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur, neque ipse
fatis

fatīs firmus esset ad castra faciēda , quod meas XIX. & suas XII. cohortes tribus in oppidis distributas haberet (nam partim Albæ, partim Sulmonæ collocavit) neque si vellet, expedire posset, nunc scitote me esse in summa sollicitudine : nam & tot & tales viros pericula obsidionis liberare cupio : neq; subsidio ire possū,quòd his duabus legionibus non puto esse committendum , ut illuc ducantur. Ex quibus tamen non ampliùs XIV. cohortes contrahere potui , quas Brundisium misi : neque Cannisium sinè præsidio,dum abessem,putavi esse immittendū. Duellio mandāram,quòd maiores copias sperabam nos habituros,ut si vobis videretur, alteruter vestrum ad me veniret, alter in Siciliam cum ea copia,quam Capuæ, & circum Capuam comparāstis,& cum iis militibus,quos Faustus legit, proficisceretur. Domitius cum XII. suis cohortibus eodem adjungeretur, reliquæ copię omnes Brundisium cogerentur, & inde navibus Dyrrachiū transportarentur. Nunc cū hoc tempore nihilo magis ego,quàm vos subsidio Domitio ire possim, seu per montes explicare, non est nobis committendū,ut ad has XIV. cohortes,quas dubio animo habeo,hostis accedere, aut itinere me consequi possit. Quamobrem placitum est mihi (aliter video censerī Marcello, & cæteris nostri ordinis, qui hīc sunt) ut Brundisium ducerem hanc copiam, quam ego mecum habeo. Vos hortor,ut quotcunq; militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem Brundisium veniatis quàm primū. Arma, quæ ad me missuri eratis, iis censeo armetis milites, quos vobiscum

biscum habetis : quæ arma superabunt ea , si Brundisium jumentis deportaveritis, vehementer Recip. profueritis. De hac re vellem nostros certiores faceretis. Ego ad P. Lupum & C. Coponium Prætores misi, ut se nobis conjungerent, & militum quot haberent, ad nos deducerent. Valete.

M. T. C. M. MARIO S. P. D.

7.

Fam. lib. 7. Epist. 3.

Persæpe mihi cogitanti de communibus miseriis, in quibus tot annos versamur, & (ut video) versabimur, solet in mentem venire illius temporis, quo proximè fuimus unà: quin etiam ipsum diem memoriâ teneo. Nam ad tertium Idus Majus Lentulo, & Marcello Coss. cùm in Pompejanum vesperi venissem, tu mihi sollicito animo præstò fuisti. Sollicitum autem te habebat cogitatio tum officii, tum etiam periculi mei. Si manerem in Italia, verebâre, ne officio deessem: si proficiscerer ad bellum, periculum te meum comovebat. Quo tempore vidisti profectò me quoq; ita conturbatum, ut non explicarem, quid esset optimum factu: pudori tamen malui, famæq; cedere, quàm salutis meæ rationem ducere. Cujus me mei facti pœnituit, non tam propter periculum meum, quàm propter vitia multa, quæ ibi offendi quòd veneram. Primùm neque magnas copias, neque bellicosas: deinde extra ducem, paucosque præterea (de principibus loquor) reliqui primùm in ipso bello rapaces, deinde in oratione ita crudeles, ut ipsam victoriam horrerem: Maximum autem æs alienum amplissimorum virorum. Quid quæris? nihil boni, præter causam. Quæ cùm vidis-

vidis-

vidissem, desperans victoriam, primùm cœpi suadere pacem, cujus fueram semper author: deinde cùm ab ea sententia Pompejus valdè abhorreret, suadere institui, ut bellum duceret. Hoc interdum probabat, & in ea sententia videbatur fore, & fuisset fortasse, nisi quadam ex pugna cœpisset suis militibus confidere. Ex eo tempore vir ille summus, nullus Imperator fuit. Signa Tirone, & collectitio exercitu cum legionibus robustissimis contulit: victus, turpissimè, amissis etiã castris, solus fugit. Hunc ego belli mihi finem feci: nec putavi, cùm integri pares non fuissetis, fractos superiores fore: discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas insidias incidendum, aut deveniendum in victoris manus, aut ad Jubam confugiendum, aut capiendus tanquam exilio locus, aut consciscenda mors voluntaria. Certè nihil fuit præterea, si te victori nolles, aut non auderes committere. Ex omnibus autem iis, quæ dixi, incommodis, nihil tolerabilius exilio, præsertim innocenti, ubi nulla adjuncta est turpitudine; addo etiam, cùm ea urbe careas, in qua nihil sit, quod videre possis sinè dolore. Ego cum meis (si quicquam nunc cujuscumque est) etiam in meis esse malui: quæ acciderunt, omnia dixi futura. Veni domum: non quòd optima vivendi conditio esset, sed tamen si esset aliqua forma Reipub. tanquam in patrio ut essem: si nulla, tanquam in exilio. Mortem mihi cur consciscerem, causa nulla visa est: cur optarem, multæ causæ. Vetus est enim; Ubi non sis, qui fueris, non esse, cur velis vivere, sed tamen vacare culpâ magnum est

solatium: præsertim cum habeam duas res, quibus me sustentem, optimarum artium scientiam, & maximarum rerum gloriam: quarum altera mihi vivo nunquam eripietur, altera ne mortuo quidem. Hæc ad te scripsi verbosius: & tibi molestus fui, quod te, cum mei, tum Reipubl. cognovi amantissimum. Notum tibi omne consilium meum esse volui, ut primum scires, me nunquam voluisse plus quinquam posse, quam universam Rempubl. Postea autem quam alicujus culpâ tantum valeret unus, ut ei obsisti non posset, me voluisse pacem: amisso exercitu, & eo duce, in quo spes fuerat uno, me voluisse etiam reliquis omnibus, postquam non potuerim, mihi ipsi finem fecisse belli. Nunc autem si hæc civitas est, civem esse me: si non, exulem esse non incommodiore loco, quam si me Rhodum, aut Mitylenas contulissem. Hæc tecum coram malueram: sed quia longius fiebat, volui per literas eadem, ut haberes quid diceres, si quando vituperatores meos incidisses. Sunt enim, qui, cum meus interitus nihil fuerit Reipublicæ profuturus, criminis loco putent esse, quod vivam. Quibus ego certò scio non videri satis multos periisse: qui si me audissent, quamvis iniquâ pace, honestè tamen viverent. Armis enim inferiores, non causâ fuissent. Habes Epistolam verbosiolem fortasse, quam velles, quod tibi ita videri putabo, nisi, mihi longiorem remisseris. Ego si quæ volo, expediero, brevi tempore te, ut spero, videbo. Vale.

M. T. C. MARCELLO S. D.

8.

Fam. lib. 4. Epist. 7.

ET si eo te adhuc usum consilio intelligo, ut id reprehendere non audeam, non quin ab eo ipse dissentiam, sed quòd te eâ sapientiâ esse judicem, ut meum consilium non anteponam tuo: tamen & amicitia nostræ vetustas, & tua summa erga me benevolentia, quæ mihi jam à pueritia tua cognita est, me hortata est, ut ea scriberem ad te, quæ & salutis tuæ concedere arbitrarer, & non aliena esse ducerem à dignitate. Ego eum te esse, qui horum malorum initia multò antè videris, consulatum magnificentissimè atque optimè gesseris, præclare memini: sed idem etiam illa vidi, neque te consilium civilis belli ita gerendi, neq; copias Cn. Pompeji, nec genus exercitûs probare, semperque summè diffidere: qua in sententia me quoque fuisse memoriâ tenere te arbitror. Itaque neque tu multum interfuisti rebus gerendis, & ego id semper egi, ne interessem. Non enim iis rebus pugnabamus, quibus valere poteramus, consilio, authoritate, causâ, quæ erant in nobis superiora, sed lacertis, & viribus, quibus pares non eramus. Victi sumus igitur, aut si vinci dignitas non potest, fracti certè, & abjecti. In quo tuum consilium nemo potest non maximè laudare, quòd cum spe vincendi simul abieceris certandi etiam cupiditatem, ostendistiq; sapientem, & bonum civem initia belli civilis invitum suscipere, extrema non libenter persequi. Qui non idem consilium, quod tu, secuti sunt, eos video in

duo genera esse distractos; aut enim renovare bellum conati sunt, & hi se in Africam contulerunt: aut, quemadmodum nos, victori sese crediderunt. Medium quoddam tuum consilium fuit, qui hoc fortasse humilis animi duceres, illud pertinacis. Fateor à plerisque, vel dicam ab omnibus, sapiens tuum consilium, à multis etiam magni, ac fortis animi iudicatum: sed habet ista ratio, ut mihi quidem videtur, quendam modum: præsertim cum tibi nihil deesse arbitrer ad tuas fortunas omnes obtinendas, præter voluntatem. Sic enim intellexi, nihil aliud esse, quod dubitationem afferret ei, penes quem est potestas, nisi quòd vereretur, ne tu illud beneficium omnino non putares. De quo quid sentiam, nihil attinet, dicere, cum appareat, ipsè quid fecerim, sed tamen, si jam ita constituisses, ut abesse perpetuò mallet, quàm ea quæ nolles, videre, tamen id cogitare deberes, ubicunque esses, te fore in ejus ipsius, quem fugeres, potestate: qui si facillè passurus esset, te carentem patriâ, & fortunis tuis, quietè, & liberè vivere: cogitandum tibi tamen esset, Romæne, & domi tuæ, cujusmodi res esset, an Mytilenis, aut Rodi mallet vivere? Sed cum ita latè pateat ejus potestas, quem veremur, ut terrarum orbem complexa sit: nonne mavis sinè periculo domi tuæ esse, quàm cum periculo alienæ? Equidem etiam si oppetenda mors esset, domi atque in patria mallet, quàm in externis atque alienis locis. Hoc idem omnes, qui te diligunt, sentiunt: quorum est magna pro tuis maximis, clarissimisque virtutibus multitudo. Habemus

mus etiam rationem rei familiaris tuæ, quam diffipari nolumus. Nam, etsi nullam potest accipere injuriam, quæ futura perpetua sit, propterea, quòd neque is, qui tenet Remp. pateretur, neque ipsa Respub. tamen impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo. Hi autem, quid essent, auderem scribere, nisi te intelligere considerem. Hic te unius sollicitudinis, unius etiam multæ, & assiduæ lachrymæ C. Marcelli, fratris optimi deprecantur: nos curâ, & dolore proximi sumus: precibus tardiores, quòd jus adeundi, cùm ipsi deprecatore eguerimus, non habemus. Gratiâ tantum possumus, quantum victi. Sed tamen consilio, studio, Marcello non desumus, à tuis reliquis non adhibemur: ad omnia parati sumus. Vale.

M. MARCELLUS CIC. S. D.

9.

Fam. lib. 4. Epist. II.

Plurimum valuisse apud me tuam semper Auctoritatem, cùm in omni re, tum in hoc maxime negotio potes existimare, cùm mihi C. Marcellus frater amantissimus mei, non solum consilium daret, sed precibus quoque me obsecraret, non prius mihi persuadere potuit, quàm tuis est effectum literis, ut uterer vestro potissimum consilio. Res quemadmodum sit acta, vestræ literæ mihi declarant. Gratulatio tua etsi est mihi probatissima, quòd ab optimo fit animo: tamen hoc mihi multò jucundius est, & gratius, quòd, in summa paucitate amicorum, propinquorū, ac necessariorum, qui verè meæ salutem faverent, te cupidissimum mei, singularémq; mihi bene-

volentiam præstitisse cognovi. Reliqua sunt ejusmodi, quibus ego, quoniam hæc erant tempora, facile & æquo animo carebam. Hoc verò ejusmodi esse statuo, ut sinè talium virorum, & amicorum benevolentia, neque in adversa, neque in secunda fortuna quisquam vivere possit. Itaque hoc ego mihi gratulor. Tu verò, ut intelligas, homini amicissimo te tibi tribuisse officium, re tibi præstabo. Vale.

SERVIUS SULPITIUS M. T. C. S. D.

IO.

Fam. lib. 4. Epist. 12.

ET si scio, non jucundissimum nuntium me vobis callaturum: tamen quoniam Casus, & Natura in bonis dominatur, visum est faciendum, quoquo modo res se haberet, vos certiores facere. Ad X. Cal. Jun. cùm ab Epidauro Piræum navis advectus essem, ibi Marcellum, collegam nostrum conveni, eumque diem ibi consumpsi, ut cum eo essem. Postero die cùm ab eo digressus essem, eo consilio, ut ab Athenis in Bœotiam irem, reliquamque jurisdictionem absolverem: ille, uti ajebat, supra Maleas Italiam versùs navigaturus erat. Postridie ejus diei, cùm ab Athenis proficisci in animo haberem, circiter horam decimam noctis, P. Posthumius familiaris ejus ad me venit, & mihi nuntiavit, M. Marcellum, collegam nostrum, post cœnæ tempus à P. Magio Chilone, familiari ejus, puglone percussum esse, & duo vulnera accepisse, unum in stomacho, alterum in capite secundum aurem: sperare tamen eum vivere posse: Magium se ipsum interfecisse: postea se à Marcello ad me missum esse, qui hæc nuntia-

riaret & rogaret, ut cogerem medicos. Coëgi, & è vestigio eò sum profectus primâ luce. Cùm non longè à Piræo abessem, puer Acidini obviam mihi venit cum codicillis, in quibus erat scriptum paulò ante lucem Marcellum diem suum obiisse; ita vir clarissimus ab homine deterrimo acerbissimâ morte est affectus: & cui inimici propter dignitatem pepercerant, inventus est amicus, qui ei mortem afferret. Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexì, inveni duos libertos, & pauculos servos: reliquos aiebant, profugisse metu perterritos, quòd dominus eorum ante tabernaculum interfectus esset. Coactus sum in eadem illa lectica, qua ipse delatus eram, meisq; lecticariis in urbem eum referre: ibiq; pro ea copia, quæ Athenis erat, funus ei satis amplum faciendum curavi. Ab Atheniensibus, locum sepulturæ intra urbem ut darent, impetrare non potui: quòd religione se impediri dicerent: neque tamen id antè cuiquam concesserant, quod proximum fuit, ut in quo vellemus Gymnasio eum sepeliremus, nobis permiserunt. Nos in nobilissimo orbis terrarum Gymnasio Academiae locum delegimus, ibiq; eum combussimus: posteaque curavimus, ut iidem Athenienses in eodem loco monumentum ei marmoreum faciendum locarent. Ita, quæ nostra officia fuerunt, pro collegio, & propinquitate, & vivo, & mortuo omnia ei præstitimus. Vale. Datæ Prid. Cal. Jun. Athenis.

M. T. C. QU. LIGARIO S. D.

II.

Fam. lib. 6. Epist. 14.

ET si tali tuo tempore me aut consolandi, aut juvandi tui causâ scribere ad te aliquid pro nostra

adduxit. Sed tamen quicquid imago veteris meae dignitatis, quicquid reliquæ gratiæ valebunt: studium, consilium, opera, gratia, fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem semper habuisti, primum ob eas causas, quas scripsi: deinde, quòd ea de Repub. semper voluisti, atque sensisti, ut non modò nunc secunda sperare debeas, sed etiam, si omnia aduersa essent, tamen conscientiam, & factorum, & consiliorum tuorum, quæcunque acciderent, fortissimo & maximo animo ferre deberes. Vale.

M. T. C. QU. LIGARIO S. D.

12.

Fam. lib. 6. Epist. 15.

ME scito omnem meum laborem, omnem operam, curam, studium in tua salute consumere: nam cum te semper maximè dilexi, tum fratrum tuorum, quos æquè atque te summâ benevolentiam sum complexus, singularis pietas, amorque fraternus nullum me patitur officii erga te studiumque munus, aut tempus prætermittere. Sed quæ faciam, fecerimque pro te, ex illorum te literis, quam ex meis, malo cognoscere. Quid autem sperem, aut confidam, & exploratum habeam de salute tua, id tibi à me declarari volo. Nam si quisquam est timidus in magnis, periculosisque rebus, semperque magis aduersos rerum exitus metuens, quam sperans secundos, is ego sum: &, si hoc vitium est, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen cum ad XI Calend. intercalares priores rogatu fratrum tuorum venissem manè ad Cæsarem, atque omnem ad-

adeundi, & conveniendi illius indignitatem, & molestiam pertulifsem, cum fratres, & propinqui tui jacerent ad pedes, & ego essem locutus, quæ causa, quæ tuum tempus postulabat: non solum ex oratione Cæsaris, quæ sanè mollis & liberalis fuit, sed etiam ex oculis, & vultu, & multis præterea signis, quæ facilius perspicere potui, quam scribere, hanc in opinionem discessi, ut mihi tua salus dubia non esset. Quamobrem fac animo magno, fortiq̄ue sis: & si turbidissima sapienter ferebas, tranquilliora lætè feras. Ego tamen tuis rebus sic adero, ut difficillimis: neque Cæsari solum, sed etiam amicis ejus omnibus, quos mihi amicissimos esse cognovi, pro te, sicut adhuc feci, libentissimè supplicabo. Vale.

D. BRUTUS M. T. CICERONI S. D.

13.

Fam. lib. II. Epist. 13.

JAm non ago tibi gratias. Cui enim re vix referre possum, huic verbis non patitur res satisfieri. Attendere te volo, quæ in manibus sunt. Quæ enim prudentiâ es, nihil te fugiet, si meas literas diligenter legeris. Sequi confestim Antonium his de causis, Cicero, non potui: eram sine equitibus, sine jumentis: Hircum periisse nesciebam: Cæsari non credebam, priusquam convenissem, & collocutus essem. Hic dies hoc modo abiit, postridiè manè à Panfa sum arcessitus Bononiam. Cum in itinere essem, nuntiatum mihi est, eum mortuum esse. Recurri ad meas copias, sic enim verè eas appellare possum: sunt extenuatissimæ, & inopiâ omnium rerum pessimè acceptæ. Biduo me Antonius antecessit

fit, itinere multò majore fugiens, quã ego sequens. Ille enim iit passim, ego ordinatim: quacunq; ivit, ergastula solvit, homines arripuit; constitit nusquã prius, quã ad Vada venit: quem locum volo tibi esse notum, jacet inter Appenninum & Alpeis: impeditiſſimus ad iter faciendum. Cùm abessem ab eo millia passuum triginta, & se jam Ventidio conjunxisset, concio ejus ad me est allata, in qua petere cœpit à militibus, ut se trans Alpeis sequerentur, sibi cum Marco Lepido convenire. Succlamatum est, & frequenter à militibus Ventidianis (nam suos valdè quã paucos habet) sibi aut in Italia pereundum esse, aut vincendum. Etiam orare cœperunt, ut Pollentiam iter facerent. Quñ sustinere eos non posset, in posterum diem iter suum contulit. Hac re mihi nuntiata, statim quinq; cohortes Pollentiam præmissi, meumq; iter eò contuli. Horã antè præsidium meum Pollentiam venit, quã Trebellius cum equitibus: sanè quã sum gavisus. In hoc enim victoriam puto consistere: in spem venerant, quòd neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur, neq; ex Italia tam celeriter exercitum trajici posse credebant: quos ipsi adhuc satis arroganter Allobroges, equitatusque omnis, qui eò præmissus erat, à nobis sustinebant, nostroq; adventu sustineri faciliùs posse confidimus. Tamen si quo etiam casu Isaram se trajece-
rint, ne quid detrimenti Reip. injungant, summa à nobis dabitur opera. Vos magnum animum, optimamq; spem de summa Repub. habere volumus, cùm & nos & exercitus nostros, singulari con-

cordiâ conjunctos, ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia remittere debetis, dareque operam, ut quàm paratissimi ab exercitu, reliquisque rebus, pro vestra salute contra sceleratissimam conspirationem hostium configamus: qui quidem eas copias, quas diu simulatione Reipub. comparârant, subito ad patriæ periculum converterunt. Vale.

M. T. C. BRUTO S. P. D.

14.

B. Epist. 2.

Scriptâ & obsignatâ jam Epistolâ, literæ mihi redditæ sunt à te plenæ rerum novarum, maximèque mirabiles: Dolabellam quinque cohortes misisse in Chersonesum. Adeoné copiis abundat, ut is, qui ex Asia fugere dicebatur, Europam appetere conetur? Quinque autem cohortibus quidnam se facturum arbitratus est, cùm tu eò quinque legiones, optimū equitatum, maxima auxilia haberes? Quas quidem cohortes spero jam tuas esse: quoniam latro ille tam fuit demens, & tuum consilium vehementer laudo, quòd non priùs exercitum tuum Apolloniâ, Dirachioque movisti, quàm de Antonii fuga audisti, Bruti eruptione, Populi Romani victoriâ. Itaque quod scribis, postea statuisse te ducere exercitum in Chersonesum, nec pati sceleratissimo hosti ludibrio esse imperium Populi Romani, facis ex tua dignitate & è Republica. Quod scribis de seditione, quæ facta est in legione quarta, de Antoniis (quod dicam in bonam partem accipias) magis mihi probatur militum severitas,

ritas, quàm tua. Te benevolentiam exercitûs, equitumque expertum esse, vehementer gaudeo. De Dolabella, ut scribis, si quid habes novi, facies me certio rem, in quo valdè delector, me antè providisse, ut tuum iudicium liberum esset cum Dolabella belli gerendi: & id valdè pertinuit, ut ego tum intelligebam, ad Rempubli cam, ut nunc iudico, ad dignitatem tuam. Quod scribis, me maximo odio egisse, ut insectarer Antonios, idque laudas: credo ita videri tibi: sed illam distinctionem tuam nullo pacto probo. Scribis enim arctius, prohibenda bella civilia esse, quàm in superatos iracundiam exercendam. Vehementer à te Brute dissentio, neque clementiæ tuæ concedo, sed salutaris severitas vincit inanem speciem clementiæ. Quòd si clementes esse voluerimus, nunquam deerunt bella civilia. Sed de hoc tu videris. De me possum idem, quod Plautinus pater in Trinummo: mihi quidem ætas acta fermè est, tuâ istud refert maximè. Opprimemini (mihi crede) Brute, nisi provideritis: neque enim Populum semper eundem habebitis, neque Senatam, neque Senatûs ducem. Hæc ex oraculo Apollinis Pithii edita tibi puta, nihil potest esse verius. XIV. Calend. Maji. Vale.

M. T. C. TITIO S. D.

15.

Fam. lib. 5. Epist. 16.

ET si unus ex omnibus minimò sum ad te consolandum accommodatus, quòd tantum ex tuis molestiis cœpi doloris, ut consolatione ipse egerẽ: tamen cum longiùs à summi luctûs acerbitate meus

abes-

abesset dolor, quàm tuus, statui nostræ necessitudinis esse, meæque in te benevolentiaë, non tacere tanto in tuo mœrore tam diu, sed adhibere aliquã modicam consolationem, quæ levare dolorem tuum posset, si minùs sanare potuisset. Est autem consolatio pervulgata quidem illa maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus: homines nos ut esse meminerimus, eã lege natos, ut omnibus telis fortunæ proposita sit vita nostra: neque esse recusandum, quò minùs ea, quã nati sumus, conditione vivamus: nève tam graviter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possumus: eventisque aliorum memoriã repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Neque hæ, neque ceteræ consolationes, quæ sunt à sapientissimis viris usurpatæ, memoriæque & literis proditæ, tantum videntur proficere debere, quantum status ipse nostræ civitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum: cùm beatissimi sint, qui liberos non susceperunt: minùs autem miseri, qui his temporibus amiserunt, quàm si eosdem bona, aut denique aliqua Repub. perdidissent. Quòd si tuum te desiderium movet, aut si tuarum rerum cogitatione mœres, non facilè exhaustiri tibi istum dolorem posse universum puto: sin illa te res cruciat, quæ magis amoris est, ut eorum, qui occiderunt, miseras lugeas: ut ea non dicam, quæ sæpissimè & legi, & audivi, nihil mali esse in morte, in qua si resideat sensus, immortalitas illa potius, quàm mors dicenda sit: sive sit amissus, nulla videri miseria debeat, quæ non sentiatur: hoc ta-

men non dubitans, confirmare possum, ea misceri, parari, impendere Reip. quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus esse videatur. Quid est enim jam non modò pudori, probitati, virtuti, rectis studiis, bonis artibus: sed omnino libertati, ac salutis, loci? non meherculè quenkum audivi hoc gravissimo, & pestilentissimo anno adolescentulum, aut puerum mortuum, qui mihi non à Diis immortalibus ereptus ex his miseriis, atque iniquissima conditione vitæ videretur. Quare si tibi hoc unum detrahi potest, ne quid iis, quos amasti, mali putes contigisse, permultum erit ex mœrore tuo diminutum. Relinquetur enim simplex illa jam cura doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, sed ad te ipsum propriè refertur, in qua non jam est gravitatis, ac sapientiæ tuæ, quam tu à puero præstitisti, ferre immoderatiùs casum incommodorum tuorum, qui sit ab eorum, quos dilexeris, miseriâ, maloque se junctus. Etenim eum semper te & privatis in rebus, & publicis præstitisti, tuenda tibi ut sit gravitas, & constantiæ inserviendum. Nam quod allatura est ipsa diuturnitas, quæ maximos luctus vetustate tollit, id nos præripere consilio, prudentiaque debemus. Etenim si nulla unquam fuit, liberis amissis, tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando lugendi modum fecerit, certè nos, quod est dies allatura, id consilio antè ferre debemus, neque expectare temporis medicinam, quam repræsentare nobis ratione possimus. His ego literis si quid profecissem, existimabam optandum quiddam me esse assecutum:

fin

sin minùs fortè valuissent, officio tamen esse fun-
ctum benevolentissimi, atque amicissimi; quem
me tibi & fuisse semper existimes velim, &
futurum esse confidas,

Vale.

F I N I S.

